

Засновник Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Видається з 01.01.1998 р. Виходить двічі на місяць. **Головний редактор** О. Онищенко, академік НАН України. **Редакційна колегія** В. Горовий, заступник головного редактора, Л. Чуприна, заввідділу оперативної інформації, Т. Гранчак, заввідділу політологічного аналізу, Т. Дубас, заввідділу синтезу соціокультурних мережевих ресурсів. Комп'ютерний дизайн Г. Булахова. **Адреса редакції:** НБУВ, пр-т 40-річчя Жовтня, 3, Київ, 03039, Україна. Тел. (044)524-25-48, (044)525-61-03. E-mail: siaz@pochta.ru, www.nbuv.gov.ua/siaz.html. Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 5358 від 03.08. 2001 р.

Україна: події, факти, коментарі

Інформаційно-аналітичний журнал

2010 № 2

ЗМІСТ

Коротко про головне

Заява Президента України В. Ющенка стосовно ситуації навколо поліграфкомбінату «Україна»

Президент провів позачергове засідання РНБОУ стосовно ситуації на поліграфкомбінаті «Україна»

ЦВК оприлюднила офіційні результати голосування

Аналітика

Ю. Половинчак, канд. іст. наук, старш. наук. співроб.

Перший – пройшов!

Н. Тарасенко, мол. наук. співроб.

Зарубежний взгляд на украинские выборы

С. Кулицький, канд. екон. наук, старш. наук. співроб.

Фактори формування курсу гривні та оцінка перспектив розвитку грошового обігу в Україні

В об'єктиві - регіон

Т. Гранчак, канд. іст. наук, заввідділу НБУВ

Запорожжє: кудачачнется маятник голосов?

С. Горова, влас. кор.

Актуальна прес-конференція

КВУ: порушення на виборах не носили масового характеру

**Український інститут соціальних досліджень:
запекла боротьба в другому турі**

Коментарі спеціалістів на звернення громадян *

Наука – суспільству

**Міжнародне співробітництво в галузі науки і освіти
Перспективні напрями розвитку української науки
Практичні впровадження науково-дослідних і проектно-технічних напрацювань
Інформаційні технології
Освіта та кадрове забезпечення в Україні
Охорона здоров'я**

Проблеми інформатизації

**Матеріали міжнародної конференції «Бібліотечно-інформаційний комплекс
У контексті розвитку суспільства знань» (Київ 6-7 жовтня 2009 р.)**

В. Пальчук, мол. наук. співроб. НБУВ

Інформаційно-аналітична структура сучасної бібліотеки

До уваги держслужбовця

С. Горбань, зав. сектору НБУВ

Нові надходження до НБУВ

□□□□□□□ □□□ □□□□□□□

□□□□□ □□□□□□□□□□ □□□□□□ □ . □□□□□□ □□□□□□□□ □□□□□□□□
□□□□□□□
□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□ «□□□□□□□□□□»

Як глава держави я задекларував, що президентські вибори в Україні відбудуться законно, прозоро і чесно. Додержання цих принципів підтвердив перший тур виборів, демократичні стандарти якого визнали самі учасники, міжнародні спостерігачі й журналісти.

Сьогодні змушений констатувати свою занепокоєність розвитком подій після першого туру виборів і поведінкою двох сторін, які представляють кандидатів на посаду Президента України.

Мою стурбованість викликало пряме протистояння Блоку Юлії Тимошенко і Партії регіонів навколо державного підприємства поліграфічного комбінату «Україна», що друкує виборчі бюлетені.

Відповідальність за конфлікт навколо комбінату, його спровокований характер і силовий розвиток лежить на обох сторонах виборчого процесу.

Причиною конфлікту стало рішення Кабінету Міністрів України нашвидкуруч змінити статут і замінити керівництво поліграфкомбінату «Україна» відразу після першого туру виборів.

Такі кроки вважаю недалекоглядними, недоцільними і сумнівними. Це провокує підозри в непрозорості, маніпуляціях і намірах використати державне підприємство, яке друкує бюлетені, в інтересах однієї зі сторін виборчих перегонів.

У результаті розгорнувся конфлікт, який нагадує кримінальні розборки і рейдерство. Як провокаційні, так і агресивні дії показали нездатність обох політичних сил – і Блоку Юлії Тимошенко, і Партії регіонів – толерантно, зважено, у рамках закону вести підготовку до другого туру виборів.

Такий розвиток подій вважаю неприпустимим. Будь-які натяки на силові рішення будуть погамовані негайно. Спроби зірвати виборчий процес чи кинути тінь на його законний характер, зокрема через захоплення державних структур, будуть рішуче подолані.

З цією метою я скликав позачергове засідання Ради національної безпеки і оборони України, на якому були схвалені невідкладні і обов'язкові для виконання всіма органами державної влади рішення.

За підсумками засідання вкотре наголошую: як глава держави я зроблю все, щоб гарантувати чесний, законний і демократичний характер виборів.

Доручаю Службі безпеки України забезпечити дотримання правопорядку навколо друку виборчих бюлетенів на поліграфкомбінаті «Україна». Саме СБУ

гарантуватиме захист друку бюлетенів від зовнішніх втручань.

Закликаю правоохоронні органи повною мірою забезпечити законність виборчого процесу і не допустити власного втягування в політичні конфлікти. Нагадую, що українські правоохоронці присягали не політикам і чиновникам, а Українському народові. Прошу діяти виключно у вірності до цієї присяги.

Я закликаю народних депутатів з обох політичних таборів залишити приміщення поліграфкомбінату «Україна» і усвідомити свою відпо-відальність перед законом і країною. Прошу зрозуміти, що роль депутата є дещо більшою, ніж функція бійців зі штурмових загонів.

Закликаю обох кандидатів на посаду Президента, лідерів обох сил, які увійшли в протистояння, повернутися в русло спокійної виборчої роботи, вгамувати пристрасті і не провокувати конфліктів (*Офіційне інтернет-представництво Президента України (www.president.gov.ua). – 2010. – 25.01*).

□□□□□□□□ □□□□□□ □□□□□□□□□□ □□□□□□□□ □□□□□□
□□□□□□□□ □□□□□□□□ □□ □□□□□□□□□□□□□□□□□□
«□□□□□□□□»

«Нам треба встановити чіткий режим забезпечення нормальної діяльності цього підприємства», – закликав глава держави на початку засідання Ради національної безпеки і оборони.

«РНБОУ сьогодні має всі підстави політичного і правового характеру розглянути це питання, звернутися до політичних сил, заспокоїти їх, закликати не вживати будь-який силовий чи неправовий сценарій, тримати політичну коректність, не забувати, що за цими виборами стоїть не тільки їхня гідність, а й гідність нашої країни», – сказав В.Ющенко.

Президент нагадав, що за його дорученням сім днів тому на підприємстві встановлено контроль Служби безпеки України за технологічним процесом випуску виборчої документації, щоб не допустити неконтрольований друк.

Президент критично оцінив ситуацію, що склалася на підприємстві, де за ініціативи уряду змінено статут та на базі зміненого статуту відбулося призначення нового керівника. Окрім того, новопризначений керівник не має допуску до роботи із секретними документами та державної таємниці, а відтак, не має права забезпечувати процес управління комбінатом, особливо в період друку виборчих бюлетенів для голосування на повторних виборах. Глава держави заявив, що також не поділяє спосіб дії протилежної сторони, п'ять народних депутатів від якої разом із групою з 20 осіб захопили кабінет директора комбінату.

«Ситуація, яку ми маємо, явно спровокована. Очевидно, заміна керівника підприємства, яке займається виготовленням бюлетенів на вибори Президента,

між першим і другим туром, – це не крок, який посилює довіру опонентів виборів, це не крок, який посилює довіру суспільства», – констатував В.Ющенко.

Рада національної безпеки і оборони України доручила уряду призначити тимчасового керівника поліграфічного комбінату «Україна» з числа нинішніх заступників. Про це на брифінгу повідомила секретар Ради національної безпеки і оборони Р.Богатирьова.

За її словами, враховуючи той факт, що приводом для зіткнення між представниками політичних сил, що беруть участь у виборах, і представниками міліції стала зміна статуту і керівництва комбінату, РНБОУ ухвалила рішення, спрямоване на те, щоб жодна із сторін не мала контролю над комбінатом, який друкує виборчі бюлетені.

Відповідно до рішення РНБОУ, Кабінет Міністрів повинен визначитися з тимчасовим керівником поліграфічного комбінату з числа заступників, які сьогодні працюють на підприємстві. Р.Богатирьова зазначила, що ця людина повинна мати кваліфікацію, досвід, а також доступ до державної таємниці.

Крім того, ця кандидатура повинна бути узгоджена із Службою безпеки України (*Офіційне інтернет-представництво Президента України (www.president.gov.ua), Експерт-центр (www.exspert.org.ua). – 2010. – 25.01).*

□□□ □□□□□□□□□□ □□□□□□□□
□□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□

Центральна виборча комісія оприлюднила офіційні результати голосування в день виборів Президента України 17 січня. Результати голосування оголосив голова комісії В.Шаповал.

За результатами опрацювання 225 протоколів окружних виборчих комісій та підписання ЦВК протоколу щодо результатів голосування в закордонному виборчому окрузі, кандидат на пост Президента України В.Янукович отримав 35,32 % голосів виборців, а Ю.Тимошенко – 25,05 %.

Результати голосування по Україні

Кандидат	% ЗА	Голосів ЗА
Янукович В.Ф.	35.32	8 686 642
Тимошенко Ю.В.	25.05	6 159 810
Тігіпко С.Л.	13.05	3 211 198

Яценюк А.П.	6.96	1 711 737
Ющенко В.А.	5.45	1 341 534
Симоненко П.М.	3.54	872 877
Литвин В.М.	2.35	578 883
Тягнибок О.Я.	1.43	352 282
Гриценко А.С.	1.20	296 412
Богословська І. Г.	0.41	102 435
Мороз О.О.	0.38	95 169
Костенко Ю. І.	0.22	54 376
Супрун Л.П.	0.19	47 349
Противсіх В.В.	0.16	40 352
Пабат О.В.	0.14	35 474
Ратушняк С.М.	0.12	29 795
Бродський М.Ю.	0.06	14 991
Рябоконт О.В.	0.03	8 334

Не підтримали жодного з кандидатів 2,2 % виборців.

ЦВК на своєму засіданні оголосила результати голосування по всім ОВК та в закордонному виборчому окрузі.

Протокол про результати голосування підписали усі 14 членів ЦВК, проте окрему думку висловили заступник голови ЦВК Ж.Усенко-Чорна, заступник голови ЦВК А.Магера, члени ЦВК І. Жиденко, Ю.Швець, В.Шелудько.

Другий тур призначено на 7 лютого (*Офіційний веб-сервер Центральної виборчої комісії (<http://www.cvk.gov.ua>), Українська правда (<http://www.pravda.com.ua>). – 2010. – 25.01).*

□ □ □ □ □ □ □ □

Ю. Половинчак, канд. іст. наук,
старш. наук. співроб.

□ □ □ □ □ □ - □ □ □ □ □ □ □ □ !

17 січня в Україні відбувся перший тур президентських виборів. Результати виявилися цілком очікуваними, що дає привід порадити як мінімум за вітчизняних соціологів та політологів: їхні прогнози підтверджуються підрахунками ЦВК з точністю практично до коми. За даними опрацювання 99,9 % протоколів дільничних виборчих комісій, В.Януковичу віддали голоси 35,34 % виборців, Ю.Тимошенко – 25,04 %. Такі дані оприлюднені в прес-центрі ЦВК.

Отже, попередні підсумки такі: як і передбачалося, жоден з кандидатів не зміг отримати підтримки більшості населення, і 7 лютого на Україну чекає другий тур виборів Президента. У ньому змагатимуться В. Янукович і Ю. Тимошенко – сумніви в таких результатах виникали хіба що в штабі В. Ющенка.

Єдиний беззаперечний і остаточний висновок, що його можна зробити за показниками першого туру, формулюється оглядачами як «Україна без Ющенка». Директор Київського центру політичних досліджень і конфліктології М. Погребінський дуже важливим результатом 17 січня називає «благополучний відхід В. Ющенка від влади». «Щоб не було ніяких ілюзій – закінчилася одна епоха, почалася інша», – підкреслює він. Переконливою крапкою, що завершує епоху В. Ющенка, став показник його електоральної підтримки – 5 % – для діючого Президента рейтинг мізерний (до цього часу найнижчий результат був отриманий президентом Словаччини Р.Шустером – 7,4 % на виборах 2004 р.). Отже, Україна 17 січня не лише засвідчила провал політики В. Ющенка, а й, здається, зафіксувала світовий рекорд падіння популярності серед президентів у сучасній історії.

Утім, російський політолог С.Белковський вважає, що В.Ющенко відіграв позитивну роль у новітній історії України, і з його жорсткими критиками не згоден. «Віктор Ющенко останні п'ять років гарантував демократію і не допустив узурпації влади, незважаючи на те що до скасування демократії і узурпації тяжіли всі – і Ю.Тимошенко, і основні опоненти в таборі переможця помаранчевої революції. Якби у 2004 р. виграв В.Янукович, вся опозиція була б закатана в бетон. В.Янукович постав з політичної могили багато в чому завдяки В.Ющенку. Тому сьогодні Україна – демократична країна і дає урок демократії і вільних виборів більшості інших країн пострадянського простору. І це значним чином заслуга Президента, що йде з посади», – зазначає С. Белковський.

Як би там не було, оцінка Президента В. Ющенка, з усіма його недоліками і

досягненнями, – справа часу, а вибори-2010 ставлять перед експертами більш практичні і нагальні завдання. Одне з них – аналіз «феномену С. Тігіпка», третій, зате стрімкий результат якого став хоч і очікуваною, але все одно сенсацією, з якої напрошується принаймні два висновки. По-перше, більш ніж 13-відсоткова підтримка, отримана політиком, що репрезентує «нове покоління, молодих політиків», демонструє, що значна частина виборців втомилася від звичних осіб і брендів, і перебуває в пошуку «третьої сили». По-друге, високий показник С.Тігіпка демонструє суспільний запит на неконфліктне політичне середовище: спокійний, стриманий стиль політичної кампанії знайшов підтримку не лише на Сході і Півдні – базовому електоральному полі політика-банкіра, а й забезпечив йому 4–5 % прорив у Західному регіоні.

Поряд з успіхом С.Тігіпка слід відзначити вкрай невдалий виступ «старожилів» української політики – П.Симоненка, В.Литвина, О.Мороза, кожен з яких навіть не дотягнув до трьох відсотків. Це, очевидно, ще одне свідчення зробленого вище висновку про посилення суспільного замовлення на оновлення політикуму, наростання критичної маси розчарування «старою гвардією». Черговим його підтвердженням можна вважати і найнижчу за останні роки активність виборців – явка в цілому по Україні, за оперативними даними Центральної виборчої комісії, становила 66,72 %. Найвища активність виборців зафіксована у Львівській – 73 %, Волинській – 71 %, Луганській – 71 %, Донецькій – 69 % областях. Найнижчий відсоток громадян, що взяли участь у виборах, виявився в Закарпатській – 56 %, Житомирській і Одеській – по 62 % областях. Ці цифри дають змогу говорити про зниження виборчої активності (у 2004 р. явка в останньому турі голосування сягала 77,19 %) та робити цілком закономірні на цьому фоні висновки про розчарування українців.

Утім, в умовах політичної й економічної кризи зафіксована досить висока явка, а український виборець все ще демонструє значну політичну активність порівняно з багатьма європейськими країнами. Так, президент соціологічної служби «Український барометр» В.Небоженко вважає, що Україна виходить на європейський рівень, оскільки нині явка якраз реальна, тоді як явка в 70–80 %, з точки зору політолога, якраз і налаштовує на роздуми щодо її неправдоподібності.

Нинішні вибори в цілому отримали досить високі оцінки: дрібні порушення, звісно, були, але загалом – усе цілком демократично. Задоволеними ходом виборів залишилися у ЦВК. «Звичайно, окремі порушення є. Куди без них. Але вони не мають масового характеру», – заявила секретар комісії Т.Лукаш. Ці висновки підтверджуються й даними МВС. Ю.Луценко заявив, що вибори пройшли спокійно: було зареєстровано 74 порушення, зокрема 11 спроб винести бюлетені за межі дільниць, 11 фактів незаконної агітації, шість спроб підкупу виборців, чотири факти перешкоди роботі виборчої комісії, що для України, за словами Ю.Луценка, просто дрібниці.

Комітет виборців України заявив про відсутність істотних і системних порушень на виборах Президента, які могли б вплинути на загальний результат виборів. Водночас КВУ зазначає, тим не менше мали місце традиційні для українських виборів проблеми, такі як псування напередодні голосування виборчих бюлетенів шляхом незаконного проставляння штампів «вибув», штучний «зрив» кворуму в дільничних комісіях. Також відбувалися порушення процедури та часу відкриття дільниць, порушення прав спостерігачів та представників ЗМІ щодо їх присутності на дільницях, спроби виносу бюлетенів та ін. Найбільшою проблемою виборів КВУ вважає низьку якість списків виборців.

Нарікання на списки звучать і від політиків: як зазначали і представник фракції НУ – НС Ю.Кармазін, і лідер ВО «Свобода» О.Тягнибок, «145 млн грн, які були кинуті країною на створення реєстру, ЦВК спустила в каналізаційну трубу».

Позитивно перебіг виборів оцінюють присутні на українських виборах спостерігачі від ряду міжнародних організацій, серед яких ОБСЄ, Рада Європи, Європейський парламент, Міжнародний республіканський інститут. Єврокомісія, спираючись на оцінку виборів Місії спостерігачів ОБСЄ/БДПЛ, привітала проведення першого туру голосування, відзначаючи, що «енергійна передвиборна кампанія надала широкі можливості для вибору», та констатує, що «вибори відбулися в мирній атмосфері з високою явкою виборців». На думку голови Місії спостерігачів на президентських виборах в Україні від Європейського парламенту П.Ковала, перший тур виборів Президента України засвідчив перемогу масових акцій протесту проти фальсифікацій виборів 2004 р., названих помаранчевою революцією. «Думаю, що це перемога помаранчевої революції в тому сенсі, що тоді йшлося про свободу вибору», – підкреслив він.

Висновок наглядової Місії Міжпарламентської асамблеї СНД підтверджує оцінку західних експертів: перший тур президентських виборів в Україні, що відбувся 17 січня, пройшов без суттєвих порушень і відповідав законодавству країни.

Загалом, оцінки міжнародних спостерігачів позитивні та досить одноставні – як у частині визнання виборів демократичними та прозорими, так і в переліку недоліків виборчого процесу, що хоч і не вплинули істотно на результати народного волевиявлення, та потребують врахування та виправлення в майбутньому. Спостерігачі відзначають, що списки виборців все ще залишаються проблемою українських виборів. Вітаючи Україну зі створенням першого централізованого електронного реєстру виборців, міжнародні організації, що надіслали спостерігачів, відзначають величезні проблеми з точністю списків і їх веденням. Крім того, експертами наголошується: виборче законодавство під час виборів неодноразово змінювалося, що демонструє його недосконалість, а ухвалення в останню хвилину змін до виборчого закону

створило плутанину навколо самого закону і його трактування.

Дійсно, певної нервовості першому туру виборів надавали відсутні зрозумілі правила голосування, змінені судом у ніч перед виборами: Київський апеляційний адміністративний суд заборонив вносити зміни до списку виборців у день голосування, а також зобов'язав всіх, хто має намір голосувати вдома, мати при собі медичні довідки, що підтверджують необхідність амбулаторного лікування. Ускладнило ситуацію і те, що Партія регіонів оголосила про ігнорування «ангажованого або корисливого судового рішення». Ці обставини не лише змушували членів виборчкомів усіх рівнів розв'язувати проблеми буквально «на марші», але і загрожують проявитися після першого туру, вже як привід для майбутніх судових війн, що можуть розгорітися між Ю.Тимошенко і В.Януковичем. Рішення, за якими правилами працювати, що їх були змушені самостійно приймати комісії, відкривають шлях для оскарження результатів голосування. Отже, суперечка навколо конфліктних норм ще не закінчена.

Підвищення напруження додала і тема так званого «грузинського десанту» – понад 2 тис. грузинських спостерігачів, які, отримавши відмову ЦВК у реєстрації, прибули спостерігати за дотриманням процедури виборів (звісно ж, на Донеччині – де ж іще) із журналістськими посвідченнями. Тему «підігрівали» обидві сторони головних опонентів президентських перегонів: «регіонали» наголошували на «спортивній статурі так званих журналістів» та називали їх не інакше, як «бойовиками»; «бютівці» ж, після декількох незначних конфліктів прибулих з окремими найбільш активними виборцями шахтарського краю здійняли галас ледве чи не про геноцид «мирних журналістів донецькими бандитами». І хоча відверто рукотворний характер проблеми викликає у вітчизняних оглядачів схильність до переважно поблажливо-іронічного її висвітлення, було б набагато спокійніше, якби вона була розв'язана оперативно і не виявилася банальною репетицією чи пробою сил в очікуванні другого, вирішального туру виборів.

Попри всі ці застереження, наголосимо ще раз, світова спільнота сказала своє слово: вибори – чесні, вибори відбулися. Цей висновок важливий з огляду на ту роль, яку оцінки міжнародних спостерігачів, в першу чергу західних, відігравали раніше в розгортанні післявиборчих сценаріїв в Україні. Важливість зазначеного висновку підкреслюється ще і тим, що оцінки першого туру виборів Президента самими учасниками перегонів відрізняються.

Як повідомила народний депутат від Партії регіонів Г.Герман, штаб лідера Партії регіонів В.Януковича перший тур вважає чесним і прозорим. «Величезна кількість спостерігачів західних, а також кандидати, які йшли на вибори не від влади, вже заявили, що перший тур виборів був чесним і прозорим. Ми також схилиємося до такого висновку», – сказала вона.

У штабі В. Ющенко констатують, що перший тур виборів глави держави відбувся чесно і демократично. Як зазначив перший заступник керівника штабу Ющенко Р. Безсмертний, «ті невеликі порушення, які спостерігались, не

вплинули на результати голосування», – сказав він.

Зі свого боку у БЮТ наголошують, що 10 % розрив між Ю. Тимошенко і В.Януковичем – тимчасовий, штучний і організований за вказівкою ЦВК шляхом зволікання з передачею протоколів з мокрою печаткою. Таким чином, на думку «бютівців», Партія регіонів дістане можливість маніпулювати цифрами і демонструвати громадянам свою перевагу над Ю. Тимошенко.

А от Блок Литвина взагалі не визнає вибори Президента. «Литвинівці» вважають, що під час першого туру голосування були масові порушення, зокрема підкуп виборців, використання адміністративного ресурсу. «Ми вважаємо їх недемократичними і такими, що не відповідають волевиявленню громадян», – заявив депутат від Блоку В.Литвина О.Зарубінський. Він повідомив, що Блок В.Литвина готовий подати до Верховної Ради проект постанови про перерахунок голосів у першому турі президентських виборів, а також готовий ініціювати ще одну постанову про визнання виборів такими, які не відповідають волевиявленню громадян.

Проте незадоволення так званих «міноритарних акціонерів» виборчого процесу навряд чи відіграє вирішальну роль: результати першого туру влаштовують головних учасників кампанії. Запекла боротьба розгорнеться в контексті вирішального другого туру. Наразі ж вона буде швидше «пристрілочною» і для основних суперників – Ю.Тимошенко та В.Януковича – обертатиметься навколо розмірів дистанції між першим та другим місцем першого туру. Контури цієї боротьби були окреслені буквально одразу після закриття виборчих дільниць 17 січня і ознаменувалися черговим «соціологічним скандалом». Йдеться про дані екзит-полів: лише один із шести проведених («Національний екзит-пол») зафіксував перемогу ув першому турі В. Януковича з незначним відривом у межах 5 %, решта показали різницю в 10 %. Зрозуміло, що в штабі Ю. Тимошенко взяли до уваги тільки вигідний для них екзит-пол, оголосивши решту «замовленими». «Регіонали» зі свого боку наполягають на достовірності 10-відсоткового розриву, зафіксованого і ЦВК.

Сенс дискусії про масштаби розриву лежить на поверхні. Головні резони не лише в тому, що 10-відсоткова різниця надто серйозна для того, щоб оскаржити її в судах, а і в психологічному аспекті: перевага, виражена двозначним числом сприймається як істотніша. Оперуючи цими даними, опоненти можуть заявляти про деморалізацію команди Ю.Тимошенко та прогнозувати, що такий великий відрив гарантує їм програш у другому турі. Це також аргумент для заяв про народний вотум недовіри, отриманий Ю.Тимошенко, оскільки істотне домінування лідера опозиції свідчить про масове розчарування урядовою політикою. Відповідним шансом уже скористався В.Янукович. «Голосування – це був своєрідний референдум. Сьогодні вони отримали оцінку від виборців, і ця оцінка була справедливою», – підкреслив він.

Утім, наголосимо ще раз: дискусія про різницю між фіналістами першого туру в першу чергу працює як іміджевий і психологічний фактор, а не як

однозначний сигнал про результати другого. Навіть фіксуєчи 10-відсотковий відрив В. Януковича, експерти відзначають, що в Україні вперше склалася ситуація, коли підсумки другого туру спрогнозувати неможливо. Як зазначає директор Інституту Горшеніна К.Бондаренко, «поки що не факт, що нинішній фаворит кампанії може стати фаворитом другого туру».

Особливої гостроти в цьому контексті набуває питання перерозподілу голосів аутсайдерів першого туру. У боротьбу за них включилися обидва претенденти на президентську посаду. В.Янукович готовий підтримати ідеї за зміни в країні всіх кандидатів на пост глави держави. Ю.Тимошенко закликає кандидатів підтримати її і обіцяє всім, хто віддасть свої голоси їй у другому турі, реалізацію їх програм і ідей. «Усі кандидати мають усі шанси на те, щоб об'єднатися перед другим туром виборів», – сказала вона. Очевидно, що чинний Прем'єр активізуватиме гасла часів помаранчевої революції, можливо, головним чином пов'язані з позиціонуванням «демократ – недемократ», розраховуючи рекрутувати під свої прапори виборців В. Ющенко, О. Тягнибока, А. Гриценка. Слід визнати, що ці розрахунки небезпідставні: зрозуміло, що значна частина виборців Західної України, які не підтримали Ю. Тимошенко в першому турі, 7 лютого віддадуть їй свої голоси, керуючись принципом «меншого зла». Можна також прогнозувати, що за цим же принципом значна частина виборців П.Симоненка, І. Богословської, О. Мороза в другому турі підтримають В.Януковича. Утім, такий перерозподіл голосів у другому турі став для України традиційним. Набагато цікавіше, як розподілятимуться голоси С.Тігіпка і А.Яценюка, які акумулювали принципову і навіть критичну для фіналістів президентської гонки масу електоральних симпатій.

На особисту підтримку політиків так званої «нової генерації» фіналістам розраховувати не доводиться. Обидва кандидати відмовилися закликати своїх прихильників віддати голоси в другому турі за будь-кого з фаворитів, плануючи найближчим часом зайнятися партійним будівництвом. І якщо електорат А.Яценюка швидше все ж постпомаранчевий і його вибір в першу чергу на користь Ю.Тимошенко більш прогнозований, то рішення виборців С.Тігіпка стане інтригою нинішніх виборів. Збірний портрет прихильника політика в цьому плані остаточної відповіді не дає. З одного боку, виборець С. Тігіпка – це переважно виборець центру, півдня і сходу України. Тому багато хто з політологів пророкує, що його підтримка швидше дістанеться В. Януковичу. З іншого – це людина, розчарована в трійці лідерів, налаштована на зміни, яка хотіла б бачити якесь оновлення. І тут важко не погодитись із висновком російського політолога С. Белковського, який підкреслює, що В.Янукович, уособлюючи образ консервативного політика, управлінця ще радянського зразка, в очах виборців, налаштованих на зміни, поступатиметься більш мобільному образу Ю. Тимошенко.

Загалом, зваживши ці аргументи, можна зробити висновок, який навряд чи задовольнить політиків, що прагнуть ясності: електоральні симпатії – не

сумнозвісний свинячий грип, під час політичних контактів не передаються. Передати голоси від одного кандидата до іншого неможливо, люди все одно проголосують по-своєму і вибір українці часто роблять емоційний. Науковий керівник фонду «Демократичні ініціативи» І. Бекешкіна переконана, що навіть перетікання голосів так званих демократичних кандидатів у другому турі до Ю.Тимошенко не є беззаперечним. «Як Ю. Тимошенко мобілізувати голоси у першому турі, які були не за неї, але не будуть голосувати за В. Януковича... Але чи будуть вони голосувати за неї – це великий знак питання. Вони не переходять їй стовідсотково від таких кандидатів, як Яценюк, Ющенко, Тягнибок чи Гриценко. У кращому разі вони переходять на 40 %», – зауважила вона.

Матеріалом для роздумів можуть слугувати також дані соціологічних опитувань, які з'ясовували, зокрема, і питання, як голосуватимуть українці у другому турі президентських виборів. Їх підрахунки продовжують фіксувати лідерство В.Януковича. Як свідчать дані соціологічного опитування компанії Research&Branding Group, оприлюднені в ефірі «Шустер Live», у другому турі за В.Януковича готові проголосувати 44,37 % українців; за Ю.Тимошенко готові віддати свої голоси 37,67 %. Не підтримають жодного кандидата 11,8 %. Не збираються голосувати 1,96 % виборців; 7,18 % респондентів не змогли відповісти.

Крім того, дані свого опитування оприлюднила глава правління Інституту соціологічних досліджень ім. Яременка О. Балакірева. Результати цього опитування свідчать, що за В. Януковича у другому турі виборів Президента готові проголосувати 44,1 % виборців, за Ю. Тимошенко – 38,5 %, не підуть на вибори – 3 %, проти обох кандидатів – 8,6 % і не визначилися – 5,6 % респондентів.

Також результати свого опитування оприлюднив Київський міжнародний інститут соціології. Згідно з ними, у другому турі президентських виборів за В.Януковича готові проголосувати 41,4 % виборців, Ю.Тимошенко готові віддати свої голоси 30,1 % виборців, не підтримають жодного кандидата – 13,9 %, не братимуть участі в голосуванні 5,6 % виборців і не визначилися 9 % респондентів.

Проте оперувати оприлюдненими результатами треба дуже обережно, хоча б тому, що вони залишають досить великий люфт для коливань електоральних симпатій: сумарна кількість українців, що за три тижні до другого туру не збираються йти на вибори, готові голосувати проти обох кандидатів і ще не визначилися, за результатами різних опитувань становлять 20 % і вище. Таким чином, у кандидатів є можливість не лише мобілізувати свій базовий електорат, що в першому турі залишився неактивним унаслідок розчарування чи святкового небажання втягуватися в політичні баталії, а й поборотися за перспективу перетворити потенційну енергію 20 % виборців на кінетичну, таку, що рухатиме саме їх рейтингові показники вгору.

Отже, прогнозованість подальшого перебігу виборів Президента України залишається досить низькою. І йдеться не лише про визначення імені переможця, а й про поки що досить слабо задіяні політтехнологічні ресурси кандидатів. І, нарешті, останнє: на відміну від більшості країн, у яких найбільша інтрига – саме перебіг виборів, в Україні найцікавіше починається лише після того, як народ скаже своє слово. Тому головні інтриги політичного сезону-2010 попереду.

□ . □□□□□□□□ , □□□ . □□□□ . □□□□□□□□ .

□□□□□□□□□□ □□□□□□□
□□ □□□□□□□□□□ □□□□□□□

Отзывы западных политиков и обозревателей

Первый тур выборов Президента Украины, состоявшийся 17 января 2010 г., прошел в соответствии с международными стандартами. Это признал украинский ЦИК, признали практически все участники президентской гонки, а также международные наблюдатели. Причем это факт почти уникальный для постсоветского пространства, все без исключения международные наблюдатели – от Миссии СНГ до совместной Миссии ОБСЕ, Европарламента, Парламентской ассамблеи Совета Европы и Парламентской ассамблеи НАТО – признали эти выборы в целом соответствующими международным стандартам.

Выборы в Украине прошли на высоком уровне, заявила **Миссия ОБСЕ**. «Эти выборы были очень хорошими. Это были высококачественные выборы», – заявил президент Парламентской ассамблеи ОБСЕ, специальный координатор Миссии краткосрочных наблюдателей ОБСЕ Ж.Суареш.

По его словам, нынешний избирательный процесс является «шагом вперед по сравнению с предыдущими выборами». Ж.Суареш отметил, что избирательная кампания прошла спокойно, организовано, все опасения по поводу массовых фальсификаций не оправдались.

Положительно оценила проведение выборов Президента Украины **наблюдатель от Европарламента Р. Хармс**. «У меня нет никаких оснований считать, что на президентских выборах были организованы манипуляции», – заявила она. «То, что я наблюдала, говорит скорее в пользу честных и прозрачных выборов. Мне не на что жаловаться. Голосование было очень хорошо подготовлено», – добавила Р. Хармс. Никаких жалоб от других наблюдателей от Европарламента, по ее словам, тоже не поступало.

Евродепутат подчеркнула, если все международные наблюдатели подтвердят, что выборы были демократическими, то все кандидаты должны признать результаты, чтобы второй тур тоже состоялся в соответствии с «правилами

игры». «Я вижу, что Украина действительно ориентирована на Запад, в чем я сегодня во время проведения этих выборов снова убедилась. То, как здесь дискутируют о выборах, как обсуждают стратегичность голосования, все это свидетельствует о том, что Украина и ее граждане за последние пять лет намного больше приблизились к Западу, к ЕС, чем я думала», – сказала Р.Хармс.

Комментируя результаты экзит-поллов, евродепутат отметила, что они стали свидетельством разочарования избирателей, которые пять лет назад возлагали слишком большие надежды на В.Ющенко. Поражение нынешнего Президента В. Ющенко Р. Хармс не драматизирует и не видит в этом поражения европейского курса Украины. Она отмечает, что правильным путем для будущего лидера сегодня является не только формулировка глобальных целей – курс на ЕС или курс на Россию. Важнейшим сейчас, по ее мнению, является достижение стабильности и действенной демократии – позаботиться о том, чтобы в стране функционировала социальная система, здравоохранение, у каждого был бы равный доступ к образованию. «Вступление в ЕС все равно не будет возможным без общего реформирования», – сказала депутат Европейского парламента.

Ранее высокий уровень подготовки Украины к выборам Президента также отметил **представитель Европарламента, сопредседатель Комитета по межпарламентскому сотрудничеству Украины и Европейского Союза П.Коваль.**

Польская наблюдательная миссия в составе политологов, ученых и депутатов Сейма пришла к выводу, что ход голосования в первом туре президентских выборов в целом соответствовал европейским стандартам. Как заявил депутат Сейма Республики Польша М.Камински, значительных нарушений, которые могли бы поставить под сомнение результаты выборов, не обнаружено. Польские эксперты выразили уверенность, что Украина и дальше будет ориентироваться на демократические принципы в развитии государства.

Польские специалисты уверены, что только евроинтеграция обеспечит украинцам свободу рыночных отношений, военную безопасность и свободу слова. Польские эксперты также заявили, что готовы поддержать любой выбор украинцев относительно будущего Президента. Главное, подчеркнули они, чтобы государство и дальше продолжало развиваться, взяв на вооружение лишь демократические принципы.

Председатель Комитета бундестага по делам Европы Г.Крихбаум в интервью «Немецкой волне» отметил, что первый тур выборов Президента Украины был свободным и честным. Немецкий политик призвал обеспечить это и во втором туре, который, по мнению Г.Крихбаума, станет «лакмусовым тестом» демократичности страны. «Украинцы заслужили жить по европейским стандартам. Это не только ценности мира и свободы, но и ценности правового государства и демократии», – отметил немецкий депутат.

По его мнению, для последующей европейской интеграции Украины важно, чтобы «политические игроки из разных лагерей объединили свои усилия» вокруг одной идеи. «В украинской политике до сих пор царит раздор, что засвидетельствовала и нынешняя избирательная кампания. Поэтому Президенту В.Ющенко не хватило и власти, и политической воли, чтобы достичь поставленных целей», – отметил Г.Крихбаум. Он считает, что следующему президенту в вопросе членства в ЕС следует «мыслить поэтапно». «Нужно будет шаг за шагом воплощать положение Соглашения об ассоциации. Сразу ничего не будет – членства Украины в ЕС не удастся достичь за ночь», – сказал политик.

«Нужно работать над выполнением копенгагенских критериев. Это больше, чем функционирующая демократия и правовое государство, это еще и функционирующая рыночная экономика. Для этого нужно решительно бороться с коррупцией, что в Украине до сих пор делали очень неохотно», – прибавил он.

Г. Крихбаум подчеркнул, что «будущий президент должен смело браться за внедрение зоны свободной торговли и безвизового режима с ЕС. Сколько лет понадобится для этого – четыре, пять, шесть или семь – это не главное. Нужно идти этим путем и делать это решительно. Именно этой решительности недоставало в предыдущие годы», – считает немецкий депутат.

В то же время относительно проведения второго тура выборов представители Международной миссии по наблюдению за президентскими выборами в Украине настаивают на том, что изменять избирательное законодательство между двумя турами выборов нельзя. В частности, **председатель делегации Парламентской ассамблеи Совета Европы М.Эорси** отметил, что избирательное законодательство нельзя изменять позже чем за год до проведения выборов, поскольку все должны подготовиться – и избирательные комиссии, и избиратели.

«Все исправления в последнюю минуту могут вызывать много сложностей», – сказал он. По убеждению М.Эорси, после второго тура президентских выборов в Украине должен быть принят унифицированный закон о выборах и после его обсуждения как национальными, так и международными экспертами в Украине будет создана законодательная база для следующих выборов без любых последующих изменений и дополнений. Он выразил готовность предоставить знание и опыт для создания такой законодательной базы – нового унифицированного избирательного кодекса.

Председатель делегации Парламентской ассамблеи НАТО А.Агов отметил, что очень важно не изменять закон между двумя турами президентских выборов, поскольку «нельзя изменять правила, по которым играете, в период, когда вы играете». По его словам, очень важно, чтобы второй тур выборов проводился по тем же правилам, что и первый.

Председатель Парламентской ассамблеи ОБСЕ и специальный координатор Миссии краткосрочных наблюдателей ОБСЕ Ж.Соареш также отметил

нецелесообразность изменения избирательного законодательства между первым и вторым туром выборов.

Итоги первого тура президентских выборов в Украине активно комментируют мировые СМИ. На выборах, которые прошли в Украине, лидирует В.Янукович, пишет **The Financial Times**, ссылаясь на предварительные данные экзит-поллов. Во втором туре у Ю.Тимошенко есть шансы на победу, полагают корреспонденты, поскольку она способна привлечь сторонников остальных 16 кандидатов, в том числе прозападного Президента В.Ющенко. В.Янукович и Ю.Тимошенко будут бороться между собой за каждый голос, прогнозирует издание.

Многое будет зависеть от позиции С.Тигипко, занявшего в первом туре третье место, полагают авторы. Вечером по окончании выборов С.Тигипко заявил, что не поддержит ни одного из кандидатов, вышедших во второй тур.

По данным большинства опросов, В.Янукович лидирует, обгоняя Ю.Тимошенко примерно на 10 %, в свою очередь информирует **The Times**, так что они будут напряженно бороться за голоса кандидатов, сошедших с дистанции.

Нынешний Президент В.Ющенко потерпел поражение, а успех В.Януковича в первом туре знаменует собой удивительное возвращение человека, политическая карьера которого, казалось, закончилась с оранжевой революцией. «Он воспользовался разочарованием избирателей, выразивших свое негодование по поводу противостояния В. Ющенко и Ю. Тимошенко. Их распри привели к задержке важных реформ, в результате чего Украина серьезно пострадала при глобальном экономическом кризисе», – отмечает автор статьи Т.Хэлпин.

Нынешние выборы – это главная битва в жизни украинского Премьера Ю.Тимошенко, пишет **The Los Angeles Times**. А бороться Ю.Тимошенко умеет, что признают не только ее сторонники, но и оппоненты. «Если выборы чем-то все-таки заинтриговали разочарованное население Украины, страдающее от экономического спада, то в основном благодаря амбициям Ю.Тимошенко», – пишет газета. Вне зависимости от исхода выборов Ю.Тимошенко останется в центре политической борьбы, так как назревает «перетягивание каната» за контроль над парламентом и Кабинетом Министров.

Сторонники хвалят изобретательность Ю.Тимошенко, противники обвиняют ее в беспринципности. «Мало кто станет отрицать, что Ю.Тимошенко ловко подстраивает риторику под потребности политической ситуации», – пишет издание. В период оранжевой революции она возглавила отпор российскому вмешательству в дела Украины, а ныне призывает срочно восстановить связи с северным соседом. «Поэтому некоторые аналитики полагают, что Ю.Тимошенко заключила негласную договоренность с Кремлем», – предполагает автор материала. В команде В.Ющенко утверждают, что Москва добивается от Ю.Тимошенко пособничества, угрожая оглаской некого

компромата.

Сторонники Ю. Тимошенко в свою очередь заявляют, что портить отношения с Россией – это непрагматично, а также непопулярно у населения. Между тем российская сторона извлекла уроки из фиаско В.Януковича в 2004 г. и теперь старается «не класть все яйца в одну корзину», когда речь идет о поддержке украинских политиков.

По мнению издания, Ю. Тимошенко олицетворяет самый жизнеспособный шанс на сохранение прозападных настроений в руководстве Украины. В то же время она осознает, что от России нельзя отворачиваться: в Украине очень много не только прозападных, но и пророссийских избирателей, пишет газета.

Tribune de Geneve акцентирует внимание на том, что выборы в Украине стали прощальными для В.Ющенко – «низвергнутого героя революции 2004 г.». И хотя у В.Януковича больше шансов в итоге победить, Ю. Тимошенко не собирается опускать руки, отмечает корреспондент Ф. Лавуа: она призвала «демократические силы» поддержать ее. В лагере В. Януковича тоже намерены привлекать сторонников проигравших соперников.

В отличие от дуэли 2004 г. между пророссийским В.Януковичем и прозападным В. Ющенко ныне политические программы двух кандидатов, вышедших во второй тур, мало чем отличаются друг от друга. Таким образом, первостепенную роль будут играть «личности и команды кандидатов, а также их способность формировать альянсы». «Если разрыв будет мал, проигравший, скорее всего, воспользуется нестабильностью демократических институтов и судебной системы страны, чтобы оспорить законность выборов, заявив о возможных нарушениях», – опасается Ф.Лавуа.

«Специалисты по манипуляциям и провокациям» – так озаглавил материал, посвященный Украине, на страницах **Frankfurter Allgemeine Zeitung** Р.Везер, излагая события 2004 г. Пять лет назад массовые фальсификации в ходе президентских выборов в пользу В.Януковича должны были обеспечить победу кандидата от авторитарного режима Л.Кучмы, пишет он, но в ходе массовых акций протеста сторонники демократического лагеря добились справедливого подсчета голосов. В.Янукович до сих пор настаивает на том, что обвинения в подтасовках с его стороны были беспочвенны, и утверждает, что на этот раз его соперники намерены прибегнуть к подобным средствам.

В то же время сторонники Премьера Ю. Тимошенко уверены, что как раз лагерь лидера Партии регионов вернется к старым методам. Например, в восточных регионах страны многим избирателям было рекомендовано голосовать дома, что лишает наблюдателей возможности проследить за соблюдением правил, указывают они.

Разочарованные украинцы не расположены голосовать за оранжевых революционеров, пишет **The Independent**. Возрождение В.Януковича говорит красноречивее всяких слов, скорее, о провале «оранжевого союза», чем об оправдании его собственной политики. В.Ющенко и Ю.Тимошенко вместе

возглавляли уличные протесты 2005 г., но их эйфория уступила дорогу пяти годам ожесточённой внутренней борьбы, которая позволила В.Януковичу назвать их совместное управление «оранжевым кошмаром».

Политическая борьба была осложнена неверным экономическим управлением. Украина очень сильно пострадала от экономического кризиса, и Международный валютный фонд отказался выделить стране последнюю часть многомиллиардного долларового кредита, потому что правительство Ю.Тимошенко провалило осуществление требуемых реформ.

К. Леви из **The New York Times** пишет о неизбежности второго тура, который станет своеобразным референдумом по оранжевой революции, поскольку соперниками в нем являются представители противоборствующих в тех событиях сторон – В. Янукович и Ю. Тимошенко. Отмечается, что шансы проигравшего в ходе оранжевой революции В. Януковича возродились вследствие разочарования общества в лидерах государства и постоянной междоусобицей в их рядах.

Главный вопрос второго тура, пишет издание, заключается в том, кого из кандидатов поддержат проигравшие участники президентской гонки. Что касается Ю.Тимошенко, обозреватель *The New York Times* считает, что «своими провокационными заявлениями и крестьянской косой она уже давно является той политической фигурой, которая поляризует общество. Но если Ю. Тимошенко объединит других кандидатов своими аргументами о том, что В. Янукович для Украины это шаг назад, то во втором туре она вполне может показать хорошие результаты».

Ю. Тимошенко, отмечает американский журналист, пытается позиционировать себя как политика, который не смог изменить страну за пять лет, потому что не занимал президентское кресло. В.Янукович в свою очередь обещает быть «независимым» президентом, чтобы объединить страну.

Корреспондент американской газеты пообщался с избирателями: многие из них поддержали оранжевую революцию, но успели разочароваться в ее лидерах. Кто-то сегодня голосует «против всех», а кто-то даже рассматривает перспективу голосования за В.Януковича.

Ф. Пэн из газеты **The Washington Post** напоминает, что на выборах 2004 г. В.Януковича поддерживал Кремль. Однако в нынешних выборах, отмечает корреспондент, геополитический момент был малозаметным: и В. Янукович, и Ю.Тимошенко заявили, что намерены восстановить хорошие отношения с Россией и не собираются вступать в НАТО.

Д. Марсон из **The Wall Street Journal** считает, что избрание В. Януковича будет «шагом к возрождению российского влияния на Украину». Он также отмечает, что явка в этот раз была ниже, чем в 2004 г. Одна из собеседниц американского журналиста – киевлянка, не пошедшая на выборы, – отмечает, что в 90-е годы украинцы голосовали «против коммунизма», в 2004 г. – «против криминала в политике», а сейчас все политики одинаково коррумпированы и в

равной степени контролируются бизнесменами.

«В.Янукович не смог нокаутировать Ю. Тимошенко», – констатирует Л.Хардинг из британской газеты **The Guardian**. Аналитик ожидает, что во втором туре Ю. Тимошенко скорее, чем В.Януковичу, удастся завоевать поддержку граждан, голосовавших за остальных кандидатов. В свою очередь В. Януковичу придется бороться за голоса вне Восточной Украины, и неизвестно, как он справится с этой задачей.

Корреспондент французской газеты **Le Figaro** А.Тедрель пишет, что у Ю. Тимошенко есть шанс мобилизовать электорат, разочарованный в оранжевой революции, и обойти В.Януковича во втором туре, если не будет фальсификаций, что не исключено. Впрочем, кто бы ни выиграл выборы, пишет А.Тедрель, новый президент унаследует экономический хаос, эндемическую коррупцию, разочарование западных инвесторов, хроническую политическую нестабильность, отсутствие доверия к погрязшим в борьбе друг с другом политикам, необходимость налаживания отношений с Россией.

Французская газета **Le Monde** цитирует руководителя киевского Института антикризисных стратегий Е. Кириченко: «Украинцы проголосовали против политического хаоса, который царил в стране на протяжении последних пяти лет. Они проголосовали против В. Ющенко и его инициатив». Ссылаясь на мнение аналитиков, французское издание отмечает, что Украине придется теперь искать баланс во взаимоотношениях между Кремлем и Западом.

Российские отзывы

Вице-спикер Госдумы, глава российской делегации на выборах Президента Украины А. Бабаков отметил, что выборы в Украине прошли «в спокойной обстановке и согласно существующему законодательству». Вопреки некоторым тревожным ожиданиям обстановка на избирательных участках была не напряженная, отметил наблюдатель. «Скорее, наоборот – праздничная», – уточнил он. Это, по словам А. Бабакова, свидетельствует о том, что в украинском обществе «граждане определились со своими политическими приоритетами заранее, открыто их обсудили и процесс голосования для них – очевидная точка в слегка поднадоевших политических дискуссиях».

«Мы приветствуем любой выбор украинского народа. Уверен, что с новым Президентом Украины Россия сможет наладить конструктивный диалог и вернуть отношения между нашими странами в прежнее дружеское русло. Украина – братская страна, и мы по-семейному ей желаем, чтобы избирательные процессы завершились как можно спокойнее, в рамках международных договоренностей и соглашений», – заявил А.Бабаков.

Первый тур выборов Президента Украины прошел без нарушений. Об этом во время видеомоста Киев – Москва в понедельник, 18 января, заявил **депутат Госдумы России С.Марков**. По его словам, «выборы прошли честно и хорошо,

и с этим надо поздравить честно и хорошо, по закону. Была реально конкурентная борьба».

«Я оцениваю ход голосования нормально. Я лично посетил девять избирательных участков в восьми населенных пунктах. Везде идет нормальное голосование. Единственное – это серьезный бардак в списках. Очень многие не находят себя в них», – отметил С. Марков. Еще один момент, на который, обращает внимание политик, – это попытка срыва выборов: «Она состоит в том, что по договоренности, по всей видимости, с Ю. Тимошенко, из Грузии были присланы играть роль наблюдателей чартерным рейсом 2 тыс. человек. Трудно сказать, кто это такие, но в грузинской оппозиции говорят, что это спецназ. По сути дела, идет речь о попытке срыва выборов».

По словам С. Маркова, выход во второй тур В.Януковича и Ю.Тимошенко означает, что вся борьба еще впереди: «Этот расклад означает, что страна по-прежнему расколота на “оранжевый” запад и “синий” юго-восток. Будет борьба между первым и вторым туром, в том числе сохраняется вероятность, к сожалению, что не избиратели будут принимать окончательное решение. И все активно обсуждают, кто контролирует административный ресурс, кто судебный ресурс, силовой ресурс».

С. Марков попытался спрогнозировать, как электорат кандидатов, не прошедших во второй тур, может повести себя на финальном этапе определения победителя: «Я думаю, что электорат В. Ющенко, А. Яценюка, А. Гриценко, Ю. Костенко уйдет к Ю. Тимошенко. Электорат лидера коммунистов П. Симоненко и во многом С. Тигипко уйдет к В.Януковичу. Но Ю. Тимошенко может предложить С.Тигипко пост Премьер-министра, и если он согласится, они пойдут в этом смысле на выборы вместе. Тогда возникает вероятность того, что большая часть электората С.Тигипко может уйти к Ю. Тимошенко».

Депутат Госдумы РФ также прогнозирует, что победу во втором туре получит лидер Партии регионов В.Янукович. «Чтобы представитель оппозиции получил на 10 % больше, а потом проиграл – это просто фантастика», – сказал он. С.Марков предполагает, что во втором туре В. Янукович получит порядка 48,5 % голосов, а Ю.Тимошенко – около 42 %.

Спикер Госдумы РФ Б.Грызлов подчеркнул, что итоги первого тура президентских выборов в Украине положили конец эпохе действующего главы государства В.Ющенко. «Как и ожидалось, действующий Президент Украины потерпел сокрушительное поражение. Время В.Ющенко закончилось. Украинский народ ясно дал понять, что антироссийская политика не имеет перспектив», – полагает председатель нижней палаты российского парламента.

По словам Б.Грызлова, эта политика не соответствовала собственным национальным интересам Украины. «Также считаю позитивным результатом, что в первом туре лидирует кандидат, возглавляющий партию, с которой у “Единой России” заключено соглашение о сотрудничестве и взаимодействии», –

заявил спикер, имея в виду В.Януковича.

Глава российского Совета по внешней и оборонной политике С.Караганов, со своей стороны, считает, что ни В.Януковича, ни Ю.Тимошенко нельзя назвать однозначно предпочтительными для Москвы кандидатурами. «С ними обоими будет непросто иметь дело, однако оба они будут действовать в интересах Украины и понимают, что эти интересы связаны с тем, чтобы балансировать между Россией и Западом. В. Ющенко этого не понимал, поэтому его правление можно считать досадной случайностью».

Высказали свое мнение о результатах первого тура выборов и другие известные российские политики. Так, глава Комитета Госдумы по международным делам К. Косачев полагает, что волеизъявления украинцев никаких сенсаций не принесло. «Аналитика сработала хорошо, и каждый из пяти кандидатов занял свое понятное и логичное место», – заявил депутат.

Вторит ему и **первый заместитель председателя Комитета Государственной думы по делам СНГ и связям с соотечественниками, директор Института стран СНГ К.Затулин**. «Результаты выборов абсолютно предсказуемы. Еще в пятницу я говорил, что явка будет ниже, чем в 2004 г., В.Янукович наберет около 35 %, а у Ю.Тимошенко будет где-то на 10 % результат ниже. Я, как и многие, сказал, что третьим будет С.Тигипко, но была вероятность, что В. Ющенко надавит на глав местных администраций», – отметил он.

Депутат положительно оценивает результаты первого тура голосования. «В. Янукович и Ю. Тимошенко – это, конечно, хорошо, еще лучше было бы В. Янукович с С. Тигипко. Но лучшее – враг хорошего, – полагает депутат. – В. Янукович нам ближе и понятнее».

При этом К.Затулин призвал не «упрощать восприятие» лидера Партии регионов. «С ним тоже могут быть проблемы, но понятно, что в Украине уже не будет проводиться такая антироссийская националистская политика», – полагает он.

К. Затулин также предрекает, что в случае победы В. Януковича Ю.Тимошенко сохраняет пост, и Украину ждет сложный период их сосуществования. «Если победит В. Янукович, то, хочу заметить, Ю. Тимошенко автоматически не теряет пост Премьер-министра, она сохраняется в качестве Премьера. Будет достаточно сложный период сосуществования. Уверен, будут попытки снять ее с этой должности, но Регламент Верховной Рады требует, чтобы за это высказались фракции Верховной Рады, и вот здесь могут быть проблемы у В. Януковича», – сказал депутат Госдумы.

Российский политик не исключает и возможности роспуска Верховной Рады, чем может воспользоваться С. Тигипко. «Может быть, в ближайшее время В.Янукович пойдет на роспуск парламента и назначение новых парламентских выборов, и С.Тигипко, наверное, на это тоже рассчитывает», – сказал парламентарий.

Говоря о ходе голосования, К. Затулин обратил внимание на то, что «по традиции в Украине в самые последние часы голосования произошел всплеск активности избирателей Западной Украины». «Это, как правило, организуемая акция, свидетельствующая о том, что в этот момент понесли заготовки и проголосовали мертвые души», – сказал он.

Депутат Госдумы считает, что «следует готовиться к гораздо более жесткой бескомпромиссной избирательной борьбе, чем это до сих пор происходило». В то же время он отмечает, что на этих президентских выборах явка ниже, чем в 2004 г. «Явка свидетельствует о том, что история с “оранжевой революцией” не прошла даром для тех людей, которые в ней участвовали, фактически были ее вдохновителями и исполнителями. В.Ющенко получает 5 % голосов. Он остаться Президентом может только в результате неконституционного развития событий на Украине, в которые я лично не верю в этот раз», – заявил депутат.

Ход избирательной кампании, итоги первого тура и политическую расстановку сил перед вторым проанализировал для Радио Свобода известный российский политолог **С. Белковский**. По его мнению, первый тур выборов Президента Украины – это в большей степени успех Ю.Тимошенко. «Отрыв В. Януковича от нее по результатам экзит-поллов оказался меньше 10 %, а по национальному экзит-поллу, который всегда был более авторитетным, не многим более 4 %. Поэтому, думаю, настоящая борьба только начинается, и шапкозакидательские настроения в штабе В.Януковича должны уступить место трезвому анализу», – считает эксперт.

С. Белковский согласен с тем, что принципиально стратегической разницы между этими кандидатами нет, оба они будут двигать Украину в ЕС и НАТО. Это движение будет крайне медленным, но не по причине настроения самих кандидатов и тем более не из-за интриг Кремля, а по причине того, что ЕС и НАТО пока не хотят видеть Украину в своих рядах и в ближайшее время не захотят в силу позиции ключевых членов этих альянсов.

По своей политической природе, конечно, В.Янукович и Ю. Тимошенко существенно различаются. Ю. Тимошенко – авторитарно-харизматический лидер, а В. Янукович, хоть и тоже авторитарный, но он – типичный представитель позднесоветской и постсоветской номенклатуры. Ни один из них не является демократом, в этом смысле приход любого из них к власти – это угроза украинской демократии, главному и единственному достижению «оранжевой революции», за которое можно сказать спасибо уходящему Президенту В. Ющенко.

Говоря о возможности установления в Украине авторитаризма, С.Белковский отмечает, что из-за отсутствия идеи царя Украина предрасположена к демократии значительно больше, чем Россия. Но это вовсе не означает, что в Украине невозможен авторитаризм. Более того, при реализации определенного политического сценария он обязательно состоится. Скорее всего, допускает российский депутат, это будет в случае победы Ю. Тимошенко. В этом случае

она сконцентрирует в своих руках де-факто полномочия президента и премьера, которым, скорее всего, будет первый вице-премьер А. Турчинов, и сможет навязать свою волю элитам, которые заинтересованы не столько в демократии, сколько в обороне своих экономических интересов. Однако возможность демократического сценария остается, и, как ни смешно говорить об этом через пять с лишним лет после «оранжевой революции», гарантом его является В.Янукович. Если он побеждает, Ю.Тимошенко не сдастся, она останется Премьером, она удержит свою коалицию, и в такой ситуации сохранится и демократия.

Поэтому, если говорить об интересах демократии, то выгоднее победа В. Януковича. Потому что в таком случае в украинской политике останется два полюса – В. Янукович с Ю. Тимошенко.

Если говорить об экономических интересах Украины, то нужна качественно новая профессиональная команда в правительстве. И в этом смысле некоторые кандидаты в Президенты, которые не вышли во второй тур, могут пригодиться любому из фаворитов.

Вопрос в том, как распределятся во втором туре голоса, поданные за этих кандидатов. Ни С. Тигипко, ни А. Яценюк не могут манипулировать собственным электоратом. И те люди, которые за них голосовали, не являются их базовым электоратом. За них голосовали, как за некие новые лица в политике, которые, скорее, ассоциируются с Европой, с новизной, с яркостью, а не с тяжеловесным советским индустриальным опытом, который олицетворяет В.Янукович.

Поэтому С.Белковский склонен к мысли, что избиратели С. Тигипко и А. Яценюка, независимо от позиции самих кандидатов, поддержат Ю. Тимошенко, даже если они ее не любят, даже по принципу «от противного», потому что Ю. Тимошенко всегда притягивает протестную активность и тех, кого не устраивает нынешняя политическая система, а таких очень много. А поддержка В. Януковича – это нечто скучное, затхлое и нацеленное в конечном счете на консервацию.

Что касается В. Ющенко, С. Белковский считает, что он сыграл позитивную роль в новейшей истории Украины, и не соглашается с жесткими критиками действующего Президента Украины. В.Ющенко за последние пять лет гарантировал демократию и не допустил узурпацию власти, несмотря на то, что к упразднению демократии и узурпации власти тяготели все – и Ю.Тимошенко, и основные оппоненты в лагере победителя «оранжевой революции». В.Янукович, по мнению политолога, «восстал из политической могилы» во многом благодаря В.Ющенко. «Если бы в 2004-м году выиграл В. Янукович, вся оппозиция была бы закатана в бетон. Поэтому сегодня Украина – демократическая страна и преподносит урок демократии и свободных выборов большинству других стран постсоветского пространства, и это в очень большой степени заслуга уходящего Президента, который принес себя в жертву

демократии», – уверен российский политолог.

Ряд либеральных комментаторов рассматривают сам факт выборов в Украине как положительное наследие прозападных реформ В.Ющенко. Так, журналист московской оппозиционно настроенной радиостанции «Эхо Москвы» **М. Ганапольский** заявил, что, сравнивая российскую и украинскую политические системы, многие россияне осознают, как мало политической свободы оставил им кремлевский режим.

Главный редактор журнала «Россия в глобальной политике» политолог Ф. Лукьянов анализирует возможности вышедших во второй тур политиков привлечь электорат своих бывших соперников по первому туру. «Сейчас не понятно, как проголосуют избиратели С.Тигипко во втором туре. Все зависит от того, сумеет ли Ю.Тимошенко сделать ему предложение, от которого он не сможет отказаться. Другими словами, все зависит от политических консультаций между ними», – рассуждает Ф. Лукьянов. По его словам, электорат так называемых «оранжевых», к коим можно отнести сторонников и А. Яценюка, и В. Ющенко, «очень подвижен». «А вот электорат В.Януковича более стабильный и консервативный. Похоже, лидер Партии регионов достиг в первом туре потолка. Вряд ли у него есть ресурсы, чтобы добавить во втором туре», – делится своим мнением Ф. Лукьянов.

В свою очередь **директор Центра политических технологий И. Бунин** уверен, что Ю. Тимошенко, похоже, не сможет победить В. Януковича во втором туре. «Во втором туре Ю. Тимошенко не удастся заручиться поддержкой электората ни В. Ющенко, ни А. Яценюка, ни, скорее всего, С.Тигипко. С двумя первыми она разругалась еще задолго до выборов. Что касается С.Тигипко, то он, насколько я знаю, готов заниматься в будущем личной политической карьерой», – говорит И.Бунин. При этом он убежден, что Ю.Тимошенко не сможет организовать в Киеве массовые акции протеста, очередного Майдана не будет.

«Запад не захочет давать денег на эти акции протеста ради иллюзорной победы Ю. Тимошенко. В Европе произошла центровка. Кроме того, у Запада и В. Януковича есть обоюдное понимание, что можно и нужно сотрудничать», – полагает он.

«Кроме того, Запад не готов поддерживать Ю. Тимошенко из-за того, что прекрасно осведомлен о том, что она в случае своей победы начнет пересмотр приватизации в Украине, чтобы получить какие-то средства для расплаты за энергоресурсы», – говорит И. Бунин. «В перделе собственности, реприватизации не заинтересован и украинский бизнес. Поэтому элиты вряд ли пойдут на спонсирование во втором туре Ю. Тимошенко», – считает он.

«Если разница в 10 % между В. Януковичем и Ю. Тимошенко сохранится и после окончательного подведения итогов первого тура, то Ю. Тимошенко практически лишается шансов выиграть эти президентские выборы», – полагает И. Бунин.

Директор Украинского филиала Института стран СНГ В. Корнилов, комментируя ход первого тура выборов Президента в Украине, отметил, что в 2010 г. милиция как никогда была вовлечена в предвыборный процесс, а заявления об отсутствии особых нарушений в ходе выборов, спокойном и нормальном голосовании – наивны и наигранны, так как имеют место решения судов, принятые ими в ночь на 17 января, перед самым голосованием.

«Тревожные прогнозы политологов о том, что основная борьба развернется не на избирательных участках, а в судах – особенно после второго тура выборов – оправдываются, и основные действующие лица сейчас – милиция и суды, а не избиратели», – подчеркнул политолог.

Вместе с тем В. Корнилов отметил, что фальсификации на выборах возможны, так как с этим на выборах «уже сталкивались и раньше и это – не открытие».

Отвечая на вопрос, возможны ли акции протеста в Украине, вызванные нарушениями избирательного законодательства, насколько масштабными могут быть эти акции и смогут ли они что-либо изменить, В. Корнилов отметил, что события развиваются по схеме 2004 г. «Существенное отличие от 2004 г. – сейчас упор делается на борьбу в судах, а без декораций в виде “майданов” теперь уже не обойдется ни одна из основных спорящих сторон», – подчеркнул он. «Я уверен, что в ближайшие дни мы увидим уличные акции, и по мере приближения второго тура и подсчета голосов после второго тура эти акции будут нарастать», – подытожил политолог.

Президентские выборы в Украине стали главной темой недели в российских печатных СМИ. Большинство из них отмечает, что ожидаемым победителем выборов является В. Янукович, но перемены еще возможны.

Если на прошлых выборах Кремль откровенно делал ставку на определенного кандидата, то на этот раз московское руководство демонстрирует подчеркнутую дистанцированность, отмечает **«Новая газета»**.

По мнению **«Независимой газеты»**, оба кандидата устраивают Россию ровно настолько, чтобы можно было объявить о завершении дипломатической войны: отправить в Киев посла РФ, разморозить переговорный процесс, договориться о компромиссных решениях.

В целом, по наблюдению издания, голосование проходило спокойно и рутинно, кандидаты вносили разнообразие в информационную картину дня. Так, В. Ющенко уверенно заявил о своей победе. Экс-банкир С. Тигипко сказал, что уверен в своем выходе во второй тур. Бесспорные лидеры гонки В. Янукович и Ю. Тимошенко смело строили президентские планы на будущее, рассказывает газета.

Спикер украинского парламента В. Литвин в комментарии **«Независимой газете»** не исключил, что после второго тура выборов ситуация в Украине не стабилизируется, поскольку победитель выборов должен быть признан на заседании Верховной Рады.

Издание напоминает, что поскольку парламент расколот на два лагеря, легитимизация результатов выборов может не произойти: соратники В.Януковича не признают Ю. Тимошенко и наоборот. Кампания, как ранее прогнозировалось, может затянуться до весны и превратиться в затяжную политическую войну, приходит к выводу газета.

Журнал «Коммерсант-Власть» посвятил предвыборным баталиям в Украине главный материал номера «Витя в тигровой шкуре». В нем авторы оценивают шансы кандидатов – отдавая с небольшим перевесом предпочтение В.Януковичу. По мнению издания, рейтинг Ю.Тимошенко за последнее время только падал, особенно после того, как она выразила свою лояльность В.Путину. К материалу прилагается опрос известных россиян и украинцев, которым предложили сделать выбор между Ю.Тимошенко и В.Януковичем. Показательно, что довольно большое число опрошенных «голосуют» против обеих кандидатур, отдавая предпочтение С.Тигипко, который во второй тур выборов не проходит.

«Огонек» посвятил выборам в Украине большой материал «Второго майдана не будет», увенчанный цитатой В.Черномырдина. Бывший посол РФ в Украине с уверенностью заявляет о том, что как бы ни закончились выборы, на улицы народ не выйдет. «Люди просто уже устали от всего этого», – констатирует В.Черномырдин.

Не обошел тему выборов и журнал **«Итоги»** – тут особое внимание уделяется финансовой стороне предвыборной гонки. Вопросом «Чьи бизнес-интересы придется защищать новому Президенту Украины?» задается автор статьи «Добро пожертвовать!». В тексте отмечается, что лишь С.Тигипко, заявивший, что будет финансировать свое выдвижение в Президенты самостоятельно, не слухавил, декларируя уровень собственных доходов. По мнению экспертов, Ю. Тимошенко и В. Ющенко также заслуживают высоких позиций в рейтинге наиболее обеспеченных украинских политиков, однако «прибедняются», ссылаясь на финансовую поддержку своих однопартийцев.

Официальная Москва выдерживает паузу и не спешит комментировать ситуацию вокруг выборов в Украине. Ранее представители политических элит РФ заявляли, что готовы сотрудничать с любым легитимно избранным Президентом Украины. При этом в Москве не скрывают, что надеются на улучшение отношений между двумя странами после ухода в политическое небытие нынешнего лидера Украины В. Ющенко, правление которого ознаменовалось самыми крупными скандалами между Москвой и Киевом как политического, так и экономического характера.

С. Кулицький, канд. екон. наук,
старш. наук. співроб.

□□□□□□ □□□□□□□□□□ □□□□ □□□□□□
□□ □□□□□□ □□□□□□□□□□ □□□□□□□□
□□□□□□□□□□ □□□□□ □□□□□□□□
(□□□□□□□□□□ . □□□□□□□□ □ □ 1)

3. Перспективи розвитку грошового обігу в Україні

Через високий ступінь відкритості української економіки динаміка обмінного курсу гривні значною мірою впливає на співвідношення попиту та пропозицій грошей, на грошовий обіг в Україні в цілому. Причому як у сегменті обігу національної валюти, так і в сегментному обігу ВКВ в Україні.

Як зазначалося вище, тренд динаміки грошової маси в Україні зазнавав значних змін з початку економічної кризи. Причому значний вплив на динаміку попиту та пропозиції грошей справляло поєднання, по суті, початку першої та другої хвиль економічної кризи в Україні, тобто кризи у фінансовій сфері та кризи в реальному секторі економіки (промисловості, будівництві, транспорті).

Перші видимі ознаки фінансової кризи в Україні, як, наприклад, рейдерська атака на «Промінвестбанк» та паніка серед вкладників цього банку, спочатку у східних регіонах України, проявились ще у вересні 2008 р. Однак загальноновизнаний, так би мовити «публічний» свій відлік фінансова криза в Україні починає з жовтня 2008 р., коли відбулось стрімке падіння курсу гривні по відношенню до долара США та інших ВКВ, а паніка охопила всю вітчизняну банківську систему. По суті, саме з цього моменту в динаміці грошових агрегатів і в грошовому обігу України в цілому починаються різкі зміни.

Паніка серед населення, масове вилучення депозитів з банків, а також необхідність повернення раніше отриманих кредитів, у IV кварталі 2008 р. знекровили практично всю вітчизняну банківську систему. Це змусило НБУ розпочати масштабне рефінансування вітчизняних банків. Утім, паніка на українському фінансовому ринку не лише зруйнувала довіру клієнтів до банків, а й радикально послабила довіру до гривні. У результаті попит на долар США та євро в Україні значно збільшився, а їх курси стрімко зросли. На купівлю ВКВ спрямовувалися не лише кошти населення, а й значна частина коштів, отриманих банками на своє рефінансування від НБУ.

У результаті грошова маса в Україні в номінальному гривневому обчисленні почала стрімко зростати. У грудні 2008 р. сукупна грошова маса (М3) та деякі інші грошові агрегати сягнули свого максимуму. Зокрема, М3 у цей період становила 515,7 млрд грн, що на 8,0 % перевищувало рівень вересня 2008 р. На

15,5 % у цей самий період збільшилася сума готівкових коштів в обігу поза банками.

У період стабільного економічного розвитку емісія гривні в Україні, а відтак – і зростання сукупної грошової маси забезпечувалися насамперед за рахунок викупу НБУ за гривню надходжень ВКВ в Україну від експорту товарів, послуг, іноземних інвестицій, кредитів тощо. У IV кварталі 2008 р. надходження в Україну ВКВ від експорту товарів та послуг, інші надходження порівняно з попереднім періодом скоротилися, а виплати резидентів України у ВКВ зросли. Зокрема, надходження від експорту товарів і послуг зменшилися на 36,5 %. А рахунок операцій з капіталом та фінансових операцій у IV кварталі 2008 р. взагалі був від'ємним: 5754 млн дол. США, тоді як у III кварталі він був позитивним і становив 6058 млн дол. США.

Тобто в Україні у IV кварталі 2008 р. спостерігалось швидке зростання гривневої грошової маси. Грошова ж маса, номінована у ВКВ, насамперед у доларах США, в Україні скорочувалася не лише в IV кварталі 2008 р., а, очевидно, і в I кварталі 2009 р., що відбилося на офіційних золотовалютних резервах НБУ. Ці резерви скоротилися у IV кварталі 2008 р. на 6,0 млрд дол., а в II кварталі 2009 р. – ще на 6,15 млрд дол. США. Не виключено, що наприкінці 2008 р. – на початку 2009 р. в Україні скоротилися й обсяги ВКВ поза банками, включаючи тіньовий сектор економіки. Адже в означений період відбувалася, по суті, масова мобілізація ресурсів ВКВ для погашення раніше отриманих іноземних кредитів.

Погашенню раніше отриманих позик сприяла й емісія гривні, яка конвертувалася в долари США, інші ВКВ з подальшими трансакціями за кордон. Цей процес відбувався на тлі розгортання економічної кризи, скорочення обсягів виробництва, виробничого та споживчого попиту. Тобто попит на гроші в Україні з боку підприємств реальної економіки та домогосподарств скорочувався і для укладання угод, і для придбання активів.

Оскільки НБУ, хоча й не завжди ефективно, вживав заходи для боротьби з валютними спекуляціями та підтримання стабільності курсу гривні, обсяг офіційно обліковуваної грошової маси в Україні врешті-решт почав скорочуватись. У вересні 2009 р., тобто через рік від початку фінансової кризи в Україні, грошовий агрегат М3 становив 98,3 % від рівня вересня 2008 р. Порівняно з максимальним показником грудня 2008 р. грошовий агрегат М3 у вересні 2009 р. скоротився на 9 %. І це при тому, що сума готівки поза банками та суми депозитів, номінованих в іноземній валюті, навіть зросли.

Утім, нинішнє скорочення грошової маси в Україні, тоді як раніше вона стабільно зростала, відображає потужний деструктивний соціально-психологічний процес порушення довіри між економічними агентами. Ідеться про порушення взаємної довіри між банками та їхніми клієнтами, між банками як такими, про зростання недовіри до державних інституцій з боку підприємств та населення. На сторінках ЗМІ можна знайти багато цілком обґрунтованих

висловлювань, коли представники певних професійних чи соціальних груп звинувачують інших економічних агентів у некоректній чи навіть нечесній поведінці. Клієнти звинувачують банкірів у намаганні перекласти на них усі збитки від знецінення гривні. Банкіри ж у свою чергу – підприємців у фіктивному банкрутстві. І цей список можна було б продовжити.

Згадуване раніше збільшення обсягів готівки в обігу поза банками та переведення гривневих заощаджень у заощадження в доларах США та євро – лише деякі з наочних економічних проявів цієї недовіри. З позицій економічного аналізу чи не найтяжчим наслідком порушення відносин взаємної довіри у фінансово-економічній сфері України став гострий дефіцит так званих «довгих» грошей. Ідеться про фінансові ресурси, за рахунок яких банки могли б формувати довготермінові позики для кредитування інвестицій підприємств в основні засоби виробництва (фонди), як то: обладнання, будівлі, споруди та кредитування іпотеки з метою поліпшення забезпеченості населення житлом.

За визначенням голови правління Укрсоцбанку Б.Тимонькіна, в багатьох українських банках перші «довгі» гроші з'явилися з перших зовнішніх (іноземних) запозичень. Найінтенсивніше зовнішні запозичення надходили в Україну в період 2005 р. – перша половина 2008 р. Вичерпання ж цього джерела «довгих» грошей через фінансову кризу з одночасним поширенням «кризи довіри» в українській економіці багаторазово зменшило кредиторську активність вітчизняних банків. Адже внутрішньо українські фінансові ресурси для формування довготермінових кредитів нині вельми обмежені й до того ж дорогі.

На початок листопада 2009 р. загальна сума кредитів, наданих банками України фізичним та юридичним особам, становила 722,7 млрд грн, або на 1,5 % менше, ніж на початку 2009 р. У тому числі загальна сума кредитів, наданих фізичним особам, скоротилась на 11,2 % і становила 243,2 млрд грн, а кредити юридичним особам, навпаки, зросли на 4,2 % і сягнули 479,5 млрд грн.

Утім, в Україні існує значний обсяг проблемних кредитів, частка яких у кредитному портфелі банків, за даними НБУ, у жовтні 2009 р. становила 7,1 %. Згідно ж із більш строгою методикою МВФ, цей показник в Україні перевищує 30 %. Адже західні фахівці, на відміну від українських, відносять до категорії проблемних ще й усі реструктуризовані борги. Враховуючи вітчизняний менталітет і специфіку вітчизняного бізнесу, можна припустити, що максимальна частка проблемних кредитів, які, врешті-решт, повернуті не будуть, сягне 12–14 %. Причому це песимістичний сценарій, оскільки більша частина реструктуризованих боргів усе-таки буде повернута банкам.

Нині потроху налагоджується кредитування підприємств. Однак оскільки гривневі кредити, за оцінками експертів, у 2010 р. залишатимуться дорогими (мабуть, на рівні 25–30 %), то обсяги нового кредитування в цей період зростатимуть вельми повільно. Позичальниками ж виступатимуть підприємства (юридичні особи).

Що ж стосується іпотечного кредитування, то, на думку багатьох банкірів, воно відродиться в Україні не раніше ніж через два–три роки. Та й то за умови значного здешевлення фінансових ресурсів, удосконалення законодавчо-нормативної бази та відповідних організаційних механізмів.

Скорочення кредиторської активності банків об'єктивно призводить в умовах нинішньої України до скорочення або принаймні стабілізації обсягу грошової маси. Крім того, є всі підстави вважати, що задля протидії можливостям валютних спекуляцій НБУ й надалі обмежуватиме надмірну ліквідність вітчизняної банківської системи.

Стимулами до зростання грошової маси в Україні може слугувати ряд чинників. Так, у результаті кількох аукціонів з продажу ОВДП, проведених на початку IV кварталу 2009 р., уряд, як зазначає оглядач *«Инвестгазеты» (2009. – № 43)*, створив у майбутньому черговий піковий період погашення зазначених цінних паперів. Так, у квітні 2010 р. Міністерство фінансів повинно буде протягом 14 днів погасити ОВДП на 2,5 млрд дол. Для ефективніших витрат державних коштів на цю операцію було б доцільно, щоб зазначені облігації викупив НБУ. А це означало б відповідну суму емісії гривні.

До збільшення грошової маси, а також до зростання інфляції в Україні може призвести впровадження ухваленого Верховною Радою закону про підвищення соціальних стандартів. Однак, враховуючи, що цей закон ухвалювався парламентськими фракціями з прицілом на президентські вибори, то цілком імовірно, що після виборів Президента України цей закон так чи інакше буде переглянуто для запобігання дестабілізації економічної ситуації в Україні.

Згідно з деякими експертними оцінками, у другій половині 2010 р. в Україні очікується певне економічне зростання. Якщо таке станеться, то це буде найкращою підставою для збільшення грошової маси (грошей в обігу). У цьому випадку забезпечення приросту грошової маси приростом товарів і послуг перешкоджатиме інфляції.

З іншого боку, спроба виконати передвиборні обіцянки щодо підвищення зарплат та соціальних виплат не завдяки зростанню виробництва чи радикальному реформуванню податково-бюджетної політики держави, а лише за рахунок значного збільшення грошової маси (значної емісії грошей) може перешкодити процесу поступового оздоровлення української економіки, що спостерігається нині, і реанімувати кризу у тій чи іншій формі.

4. Проблеми на віддалену перспективу

Оцінюючи ймовірні коливання валютного курсу гривні та динаміку грошової маси у 2010 р., треба коротко зупинитись і на можливих змінах фінансової ситуації у більш віддаленій перспективі. Вище зазначалося, що масова реструктуризація раніше наданих резидентам України валютних кредитів послаблює борговий тиск на українську економіку в 2009–

2010 рр.

Разом з тим пікові виплати з реструктуризованих боргів переносяться на пізніше. За оцінками оглядачів деяких ділових видань, такі виплати вітчизняних підприємців за реструктуризованими валютними кредитами можуть припадати на 2012–2014 рр. У зв'язку з цим може виникнути «нова загроза дефолту українських банків і компаній – адже саме на цей період переноситься більшість погашень за позиками. Труднощі будуть і з погашенням державних боргів. У 2012 р. тільки за кредитом МВФ Україна має виплатити 3,75 млрд дол. У 2013 р. – 5,63 млрд дол. Утім, корпоративний і банківський сектори можуть цілком успішно впоратися з погашенням іноземних позик. До моменту кредитних виплат багато позичальників почнуть відновлюватися від кризи – причому не останню роль у цьому відіграє тимчасове зниження боргового навантаження на емітентів» (*Контракти*. – 2009. – № 45).

У будь-якому випадку зростання обсягів виплат за іноземними запозиченнями тягнутиме за собою зростання попиту на ВКВ в Україні, а відтак – і створюватиме передумови для зниження валютного курсу гривні в цей період. Чи реалізується на практиці цей сценарій, а також як зміняться конкретні значення валютного курсу гривні у той період, сьогодні прогнозувати практично неможливо. Багато залежить від перебігу економічної та соціально-політичної ситуації в Україні у 2010–2011 рр. Тобто її поліпшення створюватиме сприятливе тло для розв'язання боргових проблем 2012–2014 рр., стабільності грошового обігу в Україні та плавного коливання курсу гривні. А погіршення економічної та соціально-політичної ситуації в Україні загрожуватиме новими борговими проблемами чи, може, навіть слугуватиме поштовхом до нових кризових явищ у вітчизняній економіці (*При підготовці матеріалу були використані такі джерела інформації: Бюлетень Національного банку України*. – 2008. – № 12; 2009. – № 3, 10; *Ведомости*. – 2009. – № 202; *Дзеркало тижня*. – 2009. – № 42–46, 48–49; *Инвестгазета*. – 2009. – № 39, 43–46, 49; *Контракти*. – 2009. – № 40, 45, 47; *Контракти*. – 2009. – № 51–52. – С. 28; *Топ 100. Рейтинг лучших компаний Украины*. – 2009. – № 3–4; *Український тиждень*. – 2009. – № 49; *Экспорт Украины*. – 2009. – № 46; сайт Національного банку України ([/www.bank.gov.ua](http://www.bank.gov.ua)); *Час Пик* (<http://chaspik.p.p.ua>); *Донецкий коммуникационный ресурс* (<http://dkr.com.ua>); <http://www.dw-world.de>; *INTV* (<http://www.intv.ua>); *Modus. Com* (<http://www.mobus.com>); *PRESIDENTorg.ua* (<http://president.org.ua>); *Рынки & Бизнес* (<http://rynok.biz>); <http://ru.tsn.ua>; *Ревизор* (<http://revisor.od.ua>); *Украинский Бизнес Ресурс* (<http://ubr.ua>); сайт Державного комітету статистики України (<http://www.ukrstat.gov.ua>); *ZAXID.NET* (<http://zaxid.net>); «100 м 2» (<http://100m2.com.ua>)).

Вопросы, связанные с выборами

Вопросы, связанные с выборами, вопросы, связанные с выборами, вопросы, связанные с выборами

Вопросы, связанные с выборами :

Вопросы, связанные с выборами, вопросы, связанные с выборами ?

Несмотря на то что результаты первого тура президентских выборов в Украине в целом соответствовали прогнозам экспертов, итоги голосования по ряду регионов преподнесли сюрпризы как для лидеров президентской гонки, так и для обозревателей. Речь идет о тех областях, где уверенное второе место занял С.Тигипко. В числе последних – Запорожская область.

Здесь, согласно предварительным результатам голосования, лидер Партии регионов В. Янукович – первый во всех округах с общим результатом 50,83 % (513641 голосов избирателей области). Все, кроме одной, вторые позиции – за лидером «Сильной Украины» С. Тигипко – 17,68 % избирателей (178692 голосов) («бронзу» – 13,78 %, что составляет 15659 проголосовавших «за», – С. Тигипко получил в округе № 83, уступив второе место Ю. Тимошенко). Все третьи позиции, кроме одной, – за лидером БЮТ, Премьер-министром Ю. Тимошенко, поддержка которой запорожцами оказалась эквивалентной 12,26 % 123946 голосов избирателей). Лидеры «Фронту змін» А. Яценюк и КПУ П.Симоненко разделили четвертую и пятую позиции.

Говоря сегодня о прошедшем в Запорожской области первом туре выборов Президента Украины, губернатор региона А. Старух подчеркнул, что никакой неожиданности от результатов не было.

«Все результаты были прогнозируемыми и соответствуют тем социальным исследованиям, которые проводились до выборов. Единственный, кто удивил, так это С. Тигипко, который вошел в тройку лидеров по количеству голосов избирателей», – отметил А. Старух.

Что касается результатов первого тура непосредственно по г. Запорожье, то, по данным пресс-службы городской организации ПР, здесь у В. Януковича – 42,3 %, у С. Тигипко – 22,7 %, у Ю. Тимошенко – 14,6 %.

Общие результаты выборов по Запорожью выглядят следующим образом: 42,3 % – В. Янукович; 22,7 % – С. Тигипко; 14,6 % – Ю. Тимошенко; 4,9 % – П.Симоненко; 5,8 % – А. Яценюк; 1,3 % – В.Ющенко; 1,1 % – А. Гриценко; 1,1 % – В. Литвин; 0,6 % – О. Тягнибок; 0,8 % – И.Богословская; 0,2 % – А. Пабат; 0,1 % – М. Бродский; 0,1 % – Ю. Костенко; 0,1 % – А. Мороз; 0,1 % – В.Протывсих; 0,1 % – Л. Супрун.

Два кандидата не набрали по Запорожью даже 0,1 %. За С. Ратушняка проголосовало 200 человек в Запорожье, за О. Рябоконе – 187.

Не поддержали ни одного кандидата 2,08 % запорожских избирателей.

По сравнению с предыдущими выборами Президента в этом году запорожцы продемонстрировали более высокий уровень гражданской ответственности – в первом туре на избирательные участки пришли 68,9 % человек (в 2004 г. во время президентских выборов явка избирателей в Запорожье в первом туре голосования составила 65 %, во втором туре – 73 %). По предварительным результатам, в Шевченковском районе проголосовали 67,5 % избирателей, в Хортицком – 71,9 %, в Заводском – 67,4 %, в Коммунарском – 67,6 %, в Жовтневом – 70,7 %, в Орджоникидзевском – 68,2 %, в Ленинском – 69,2 %.

Как отметил мэр Запорожья Е. Карташов на итоговой планёрке с участием заместителей, «основную задачу – обеспечить демократичность президентских выборов – мы с вами выполнили», – цитирует мэра пресс-служба горисполкома.

Относительно организации выборов и хода голосования в Запорожской области, в соответствии с информацией Комитета избирателей Украины, были выявлены нарушения при подсчете голосов, недопуске наблюдателей в УИК и фальсификации заявлений о голосовании на дому.

В частности, председатель правления Запорожской областной организации КИУ Р.Пятигорец сообщил, что 114 представителями КИУ, которыми 17 января велось наблюдение в девяти округах Запорожской области, выявлены факты порчи бюллетеней накануне голосования путем проставления штампа «выбыл», искусственного срыва кворума в УИК, вмешательства в работу УИК посторонних лиц, нарушения процедуры и времени открытия избирательных участков, нарушения прав наблюдателей и журналистов относительно их присутствия на участках, попытки выноса бюллетеней и голосования за пределами УИК и нарушения процедуры подсчета голосов.

По его словам, в Запорожье только на двух участках: № 4 и № 5 (78-й территориальный округ) составили 200 актов по фактам массового внесения в списки избирателей. «На все возражения от наблюдателей председатель комиссии заявил, что его эту процедуру заставляют в принудительном порядке делать члены 78-й окружной избирательной комиссии», – отметил Р.Пятигорец.

Он также обратил внимание на то, что многим участковым комиссиям членами окружкомов были переданы пустые отпечатанные бланки жалоб об отсутствии избирателей в списках уже с готовыми подписями членов комиссий.

По данным КИУ, на участке № 576-го территориального округа председатель комиссии выгнал наблюдателя с участка после того, как тот сделал замечание одному из членов комиссии по поводу самовольного исправления фамилий и внесения избирателей в список.

Среди наиболее значимых нарушений КИУ в Запорожской области отмечает, что «в ТИК № 78 участковые избирательные комиссии привозили протоколы в незапечатанном виде, при наблюдателях их запечатывали или наоборот раскрывали... доставали протоколы, дописывали, снова вкладывали,

переписывали акты о выдаче копий протоколов официальным наблюдателям, затем снова запечатывали их скотчем внизу пакета».

Заявления о нарушениях звучат и со стороны представителей политических сил лидеров президентской кампании.

Так, издание «Политсовет» со ссылкой на избирательный штаб Ю. Тимошенко информирует о том, что в Запорожье заместитель председателя избирательной комиссии прятала под столом 600 бюллетеней. По словам представителей штаба, в данном случае речь идёт о подлоге или подмене бюллетеней. Нарушение зафиксировано на участке № 3, избирательного округа № 75.

В свою очередь в областном штабе Партии регионов утверждают, что в Запорожской области члены участковых избирательных комиссий от БЮТ использовали специальную технологию для признания бюллетеней недействительными при голосовании на дому.

«При выезде на дом к избирателям для голосования вне избирательных участков члены комиссий от БЮТ не расписывались в корешках избирательных бюллетеней – без их подписи бюллетени считаются недействительными, а факт голосования – не учитывается. Это – технология. Такие случаи массово зафиксированы в Мелитополе и Веселовском районе», – сообщили в областном штабе ПР.

Кроме того, наблюдатели, зарегистрированные от кандидата в Президенты В.Януковича, отмечали, что члены участковых избирательных комиссий от БЮТ отказывались вносить исправления в списки для голосования, в которых содержались ошибки.

В штабе Партии регионов отмечают, что «людей обязаны включать в списки на избирательных участках», а лишение избирателей права проголосовать является нарушением избирательного законодательства.

Один из курьезных случаев был зафиксирован наблюдателями и милицией на участке № 2576-го территориального округа: наблюдатель от БЮТ украл сумку с мобильным телефоном у наблюдателя от Партии регионов.

По отдельным фактам нарушения избирательного законодательства возбуждены уголовные дела. Так, прокуратурой Ленинского района Запорожья возбуждено уголовное дело по факту препятствования осуществлению гражданами избирательного права путем подкупа.

Основанием для возбуждения уголовного дела по ч. 1 ст. 157 Уголовного кодекса Украины¹ стало «выявление факта оформления бесплатной подписки на запорожскую ежедневную газету в агитпалатке БЮТ, установленной на территории Ленинского района города».

«Уголовное дело возбуждено по факту. Личность женщины, непосредственно осуществлявшей бесплатную подписку, сейчас устанавливается», – сообщили в прокуратуре.

Кроме того, 22 января прокуратура Ленинского района возбудила уголовное дело по ст. 157 ч. 1 Уголовного кодекса Украины «по факту подкупа избирателей (путем раздачи подарочных пакетов с символикой одного из кандидатов в Президенты Украины) в доме культуры “Металлург” во время встречи представителей “Запорожстали” Р.И. П. с семьями воинов-интернационалистов», – говорится в сообщении прокуратуры.

Напомним, что народный депутат Украины В.Крайний заявлял, что подарочные наборы с символикой Ю.Тимошенко, которые раздавали запорожцам перед выборами, – благотворительная помощь.

В Приморском районе Запорожской области прокурор возбудил уголовное дело по препятствованию волеизъявления нескольких жителей с. Елисеевка путем вручения тортов и поздравительных открыток с портретом одного из кандидатов в Президенты Украины. Об этом рассказал пресс-секретарь прокуратуры Запорожской области Б.Дворный.

«Прокурор Приморского района Запорожской области, рассмотрев материалы проверки по заявлениям граждан, установил, что 15 января 2010 г. в с. Елисеевка (Приморский район) четверо неизвестных граждан, в нарушение требования ст. 64 Закона “О выборах Президента Украины”, согласно которой запрещено проводить предвыборную агитацию, сопровождающуюся предоставлением избирателям денег или подарков, товаров или услуг, препятствовали волеизъявлению четырех жителей села путем вручения тортов и поздравительных открыток. Кроме того, они также упрасивали граждан отдать голос за этого кандидата», – рассказал Б. Дворный.

Тем не менее, говорится в официальном сообщении Запорожской облорганизации КИУ, «голосование и подсчет голосов на выборах Президента Украины в области в целом прошли без существенных и системных нарушений, которые могли бы существенно повлиять на результат выборов».

Можно подытожить, что результат голосования по Запорожской области признается как участниками президентской кампании, так и наблюдателями. При этом он не дает особых поводов для оптимизма ни В.Януковичу, ни Ю.Тимошенко.

Что касается лидера ПР, то его рейтинг несколько снизился здесь и по сравнению с предыдущими выборами Президента (тогда В. Януковича в первом туре поддержали 55,65 % запорожских избирателей, а после повторного голосования во втором туре – 70,14 %, отдав ему 792549 голосов), и по сравнению с досрочными парламентскими выборами 2007 г., когда возглавляемая политиком ПР получила по област55,45 % (516345) голосов избирателей. Напомним, что сегодня за лидера «регионалов» в Запорожской области отдали свои голоса 50,83 % избирателей.

По социологическим данным, в большей степени электорат у В. Януковича «оттянул» С.Тигипко. В Запорожской области это прослеживается особенно четко. По мнению издания «Запорожское время», в основе успеха С. Тигипко в

Запорожье – непопулярные действия запорожских «регионалов».

Напомним, что политические противодействия в городе последние несколько лет определяются то вялотекущими, то явными сражениями двух сил: так называемой группы «Запорожсталь», которой сейчас, по сути, принадлежит большинство в горсовете (а ее интересы транслирует нынешний мэр Е.Карташов), и группы «Мотор Сич», в основном представляющей интересы Партии регионов и включающей в свои ряды народных депутатов В.Богуслаева (председатель правления ОАО «Мотор Сич»), Б.Петрова (ОАО «Укрграфит»), Я.Сухого, главу городской организации, по совместительству бизнесмена и дважды не состоявшегося мэра В.Кальцева.

Новой политической силой становится группа ЗАЗ – группа автомобильного завода, входящего в корпорацию «Укравто», президент которой Т.Васадзе – член команды Ю. Тимошенко. А также – региональная группа «Патриоты Запорожья», объединившая местных бизнесменов во главе с владельцем ТМ «Хортиця» Е. Черняком и на региональном уровне больше поддерживающая отношения, в частности, с В. Кальцевым.

По предположению «Запорожского времени», запорожцы, симпатизирующие В. Януковичу, не стали голосовать за лидера Партии регионов и отдали свои голоса С. Тигипко в силу объективных обстоятельств. К этому привел ряд скандалов, в которых оказались замешанными запорожские «регионалы», в первую очередь предприниматель и руководитель городской организации Партии регионов В. Кальцев и его команда. Например, риторическим выглядит вопрос о том, кого в первом туре поддержали члены запорожского гаражного кооператива № 14 – в своем большинстве ветераны силовых ведомств, поддерживавшие в 2004 г. В. Януковича – после рейдерской атаки на кооператив В.Кальцева?

Упал рейтинг лидера ПР и в центральном районе Запорожья – Орджоникидзевском, который традиционно давал высокие показатели симпатии избирателей к В.Януковичу. «Связано это с тем, что “регионал” В.Кальцев хочет лишить жителей района единственного места отдыха – сквера возле цирка, а на месте вырубленных деревьев построить торгово-развлекательный комплекс. Именно поэтому на нынешних выборах В. Янукович здесь набрал 41,4 % голосов избирателей, вместо 60,87 % на президентских выборах 2004 г.», – считает издание.

Не способствовали росту рейтинга В. Януковича и внутренние склоки в местной организации Партии регионов. Так, в Запорожье проходила акция «Запорожье без Нефедова» (А. Нефедов – председатель Запорожского областного совета, член Партии регионов). По некоторой информации, финансировало эту акцию, через подставных лиц, руководство областной организации ПР.

Та же тенденция наблюдается и в другом районе Запорожья – Шевченковском, когда внутривнутрипартийные дразги сказываются на рейтинге

лидера ПР. Этот район города традиционно считался вотчиной В. Януковича. Расположенное здесь базовое предприятие «Мотор Сич» регулярно обеспечивало лидеру ПР высокий уровень голосования. Так, в 2004 г. В.Янукович получил поддержку 62 % проголосовавших в Шевченковском районе избирателей. «На этих выборах из-за конфликта руководства предприятия “Укрграфит”, которое возглавляет председатель областной организации Партии регионов Б. Петров с руководством “Мотор Сичи”, В.Янукович недополучил значительный процент голосов избирателей, набрав по этому избирательному округу 45,8 %», – отмечает «Запорожское время».

Снижение уровня доверия к лидеру «регионалов» наблюдается не только в Запорожье, но и по области. Число сторонников В.Януковича упало в Бердянске и Энергодаре, где Б.Петров и В. Кальцев фактически развалили местные партийные организации и «активно подтягивают в партию местный криминалитет». Более того, в Бердянске в Партию регионов был принят «оранжевый» мэр Е. Шаповалов, который в 2004 г. активно поддерживал В.Ющенко. С другой стороны – в Энергодаре В. Кальцев и Б. Петров спровоцировали конфликт между местной парторганизацией и действующим мэром города. В результате всего этого в Бердянске В.Янукович набрал 56,6 %, в то время, как в 2004 г. эти показатели составляли 68,05 %. Та же ситуация в избирательном округе № 80, в котором расположен Энергодар. На этих выборах В.Янукович по округу набрал 55 %, в самом Энергодаре – 47 %. В 2004 г. – 74,98 %.

Как предполагают обозреватели местных СМИ, «недобренные» В.Януковичем из-за непрофессионализма и скандальности местных «регионалов» проценты ушли С.Тигипко. Последний шел на выборы с лозунгами консолидации, созидания, реформирования медицины, образования и рядом других. Все они созвучны лозунгам В. Януковича. С точки зрения PR-технологии, С.Тигипко – альтернатива В. Януковичу, только в обновленном варианте и без судимостей.

Безусловно, личный рейтинг В. Януковича в Запорожской области выше, чем рейтинг Партии регионов. Но для победы ему нужна поддержка и опора на местах. И даже в случае, если он станет Президентом, местная ПР не сможет набрать на выборах в органы местного самоуправления того, что набирает лидер «регионалов» на президентских выборах.

«Скандальность и нечистоплотность запорожских “регионалов” способствует падению рейтинга В.Януковича в Запорожье и Запорожской области. Следовательно, электорат лидера ПР выбирает других кандидатов. Иллюстрацией этого процесса и является “феномен успеха Тигипко”, – подытоживает «Запорожское время».

Снизился по сравнению с досрочными выборами в Верховную Раду 2007 г. и уровень поддержки Ю.Тимошенко. Тогда БЮТ занял по области второе место с результатом 14,66 %, или 136552 голосов избирателей. Сегодня это третий результат с поддержкой 12,26 % (123946).

При этом сложно упрекнуть лидера БЮТ в недостаточном внимании к региону. В первую очередь это касается планов по развитию его экономического потенциала и по привлечению поддержки крупного бизнеса. В частности, президенту ОАО «Мотор Сич» В.Богуслаеву в ушедшем году достались подряды на модернизацию ГТС и производство самолета АН-70.

Накануне же первого тура голосования, во время своей рабочей поездки по Запорожской области 11 января, Ю.Тимошенко встретила с коллективом ЗАО «ЗАЗ», где рассказала о подписанных Кабмином еще в конце декабря трех контрактах с правительством Китая и Южной Кореи. Первый из них – производство машин для инвалидов, второй – производство машин для сельской местности и третий – машины для сельской медицины. Согласно всем трем контрактам, 50 % сборки этих машин происходит на Запорожском автозаводе. Кроме того, Премьер выразила уверенность в том, что украинские авто должны быть доступными для граждан. Поэтому она планирует ввести выдачу потребительских кредитов всего под 5 % годовых.

Ю. Тимошенко также вручила награды Кабмина лучшим работникам предприятия, в том числе награду получил и глава правления ЗАО «ЗАЗ» Н.Евдокименко. Руководство «Авто-ЗАЗа» в свою очередь официально заявило о поддержке Ю.Тимошенко на выборах.

На площади перед заводоуправлением Премьер вручила ключи от 32-х специализированных машин скорой помощи для сельской медицины региона. Практически каждому району области достанется по две таких спецмашины.

Помимо этого, Ю.Тимошенко вручила государственные акты на право собственности земельными участками представителям органов местного самоуправления населенных пунктов Запорожской области.

В Энергодаре Запорожской области во время Всеукраинского совещания по вопросам развития ядерно-промышленного комплекса глава Кабмина выразила убеждение в том, что до 2012 г. в Украине будет построен завод ядерного топлива с полным циклом производства.

«Мы верим в то, что до 2012 г. сможем построить собственный завод по производству ядерного топлива, и это значит, что есть уже конкретная дата, под которую мы все будем подтягивать», – подчеркнула глава правительства, добавив, что для строительства такого завода необходимо 200 млн долл.

Премьер-министр убеждена, что завод будет построен вместе с комплексом необходимых сырьевых предприятий: «Я убеждена, что мы такой собственный завод построим... Весь замкнутый комплекс, который мы имеем право строить на своей территории согласно международным договоренностям».

По ее словам, на сегодняшний день уже есть подтверждение со стороны Казахстана о вхождении Украины в единый межгосударственный центр по обогащению урана.

Свою поддержку Премьер выразила и мэру Запорожья Е.Карташову. В противовес В.Януковичу, который в свое время не лестно отзывался о

моральных, человеческих и профессиональных качествах мэра Запорожья и сейчас уже заявил о том, что не намерен поддерживать его, Премьер-министр заявила, что будет поддерживать Е.Карташова. По ее мнению, именно Е.Карташов и делает все для Запорожья. Как отмечает региональное издание «Искра», «незамедлительно за средства города помог Юлии Владимировне и Евгений Карташов. Во всяком случае, многие в этом уверены. Силами коммунальных служб была частично снята наружная реклама Партии регионов. Руководством городской организации был выражен протест мэру. И даже дошло до обращения в прокуратуру». Сам Е.Карташов официально заявляет о своей аполитичной позиции и подчеркивает, что своим «замам» он запрещает поддерживать политиков на выборах.

Как отмечает издание «Телекритика», во время предвыборной кампании городская власть действительно сначала откровенно не выделяла фаворитов гонки, оставаясь последовательной в публичных высказываниях: «Будем поддерживать того, кто выделит финансирование на мосты через Днепр». Тем не менее, сегодня «отсутствие крепкой дружбы у нынешнего мэра наблюдается и с народным депутатом В. Богуслаевым, и с таким же депутатом Б.Петровым, и, понятно, с постоянным кандидатом № 2 на кресло мэра, главой городской организации Партии регионов В. Кальцевым».

Местные противоречия, по мнению издания, и стали основной причиной смены стратегического направления городской власти. В кулуарах все чаще заявляли о том, что группа «Запорожстали» поддержит на президентских выборах нынешнего Премьера. Например, уже в октябре 2009 г. в газете «Индустриальное Запорожье» появился материал: «“Запорожсталь” поставила на “Батьківщину”: за месяц членами партии стали свыше 1 тыс. металлургов». В изданиях, лояльных к мэру, подчеркивает обозреватель «Телекритики», Ю.Тимошенко была самым частым гостем. О поддержке Премьера городской властью косвенно можно было судить и по обклеенному «сердечными» агитматериалами коммунальному транспорту, и по сити-лайтам, стилизованным под передовицу газеты «Горожанин-информ» с портретом Ю.Тимошенко и заголовком наподобие «Целитесь по Тимошенко, попадаете по Украине».

Вместе с тем «против» кандидата Ю. Тимошенко в области, как, впрочем, и по всей Украине, играет экономический кризис и связанные с ним рост цен и снижение уровня жизни. Так, на начало года, по данным городского центра занятости Запорожья, почти 20 тыс. граждан ищут работу, а на одну вакансию претендует 17 человек. Отмечаются задержки с выплатой пенсий. В частности, по состоянию на 21 января, по словам первого заместителя начальника Главного управления Пенсионного фонда в Запорожской области А.Наталенко, 15 % пенсий запорожцам пока не выплатили.

«По состоянию на 21 января текущего года на финансирование январских пенсий направлены 512 млн грн, что составляет 85 % от месячной потребности в средствах на пенсионное обеспечение», – цитирует А.Наталенко пресс-служба

ГУ ПФ в Запорожской области.

На этом фоне не внушает оптимизма и симпатий к действующей власти наблюдающийся в области рост цен на хлебобулочные изделия, сахар и молоко. Как отметил заместитель губернатора Запорожской области А. Син, есть объективные причины роста цен на эти группы товаров: подорожание зерна, товарный дефицит и сезонное подорожание.

Также А.Син отметил, что в Запорожской области необоснованно дорожает масло и некоторые крупы. Поэтому А.Син поручил руководителям территорий провести совещание по поводу урегулирования цен на эти группы товаров в сетях торговли.

«Поставить на место предприятия торговли и не провоцировать настроения, объективных причин поднятия цен нет», – отметил А. Син.

Эффективность предпринимаемых местной властью мер во многом определит отношение как к ней, так и ко власти (читай – Премьеру как кандидату) в целом и повлияет на направление и амплитуду маятника голосов. Чем более результативными окажутся действия власти – тем больше симпатий сумеет завоевать Ю. Тимошенко. И наоборот – любые просчеты властной команды играют на руку лидеру «регионалов» В. Януковичу, обеспечивая ему «перетекание» электората С. Тигипко и П. Симоненко.

□ . □□□□□□ , □□□□ . □□□□ .

□□□□□□□□□□ □□□□ -□□□□□□□□□□□□

□□□□ : □□□□□□□□□□ □□ □□□□□□□□ □□ □□□□□

□□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□

Комітет виборців України не зафіксував на виборах Президента України 17 січня суттєвих і системних порушень, які б могли вплинути на загальний результат виборів. Про це говорили в понеділок, 18 січня, на прес-конференції голова правління Комітету виборців України О.Черненко та заступник голови правління – виконавчий директор Комітету виборців України В.Тесленко.

17 січня 2010 р. за голосуванням та підрахунком голосів на виборах Президента України спостерігали 2000 активістів КВУ, які перебували у статусі журналістів газети «Точка зору». Спостереження велося у 20-ти регіонах України.

«Можна сказати, що вибори пройшли з проблемами, але вони не носили масового характеру», – зазначив О.Черненко.

Серед традиційних для українських виборів проблем було відзначено, в першу чергу, псування напередодні голосування виборчих бюлетенів шляхом незаконного проставляння штампів «вибув». КВУ зафіксував такі випадки в

Сумській, Донецькій, Запорізькій та Чернівецькій областях. Крім того, на одній із дільниць Миколаївської області таким штампом узагалі були проштамповані всі бюлетені. За інформацією Комітету виборців, на цій дільниці вибори так і не відбулися.

По-друге, відзначався штучний зрив кворуму в дільничних виборчих комісіях. Найбільш кричущим прикладом була названа ситуація в Білоцерківському районі (99 округ), де 28 дільниць не змогли вчасно розпочати свою роботу через штучний зрив кворуму окружною комісією. «Представники від В.Януковича і його технічних кандидатів просто не вийшли працювати на дільниці. Відповідно, дільниці вчасно не відкрились. Пізніше ОВК дозволила дільницям відкриватись без кворуму. Проте зараз окружна комісія на цій підставі не хоче визнавати результати по цих дільницях. Подана відповідна скарга до суду. Якщо по даних дільницях буде визнано вибори недійсними – це голоси понад 20 тис. виборців», – повідомив О.Черненко.

По-третє, порушення прав спостерігачів та представників ЗМІ щодо їхньої присутності на дільницях. «Такі випадки часто фіксувалися в східних областях. Наприклад, у Донецькій області на виборчому окрузі 48 міжнародних спостерігачів навіть змусили покинути територію округу, погрожуючи їм застосуванням силових методів», – відзначив В.Тесленко.

По-четверте, відбувалися спроби виносу бюлетенів та голосування поза межами дільниць. Були спроби фальсифікацій виборів за допомогою «каруселей». Зокрема, за інформацією КВУ, в Запорізькій області був зафіксований випадок, коли за сприяння члена дільничної виборчої комісії виборець украв дев'ять бюлетенів, але була затримана на виході з дільниці. Масово фіксувалися такі випадки у Вінницькій області.

Крім того, відзначалися проблеми під час процедури підрахунку голосів, а також відбувалися прикрі інциденти, пов'язані з пограбуванням приміщення ОВК, та вимкнення світла на дільницях під час підрахунку голосів.

Утім найбільшою проблемою під час виборів Президента України стала низька якість списків виборців і пов'язане з цим масове включення у списки виборців громадян за рішенням дільничних комісій. Кількість таких включень коливається від кількох виборців до 100 на дільницю. КВУ наголосив на незаконності процедури такого включення, водночас, за повідомленнями спостерігачів КВУ, в переважній більшості випадків у списки включали громадян, які дійсно повинні голосувати на цих дільницях, але з якихось причин до списків не потрапили.

Загальна кількість виборців, які голосували за місцем перебування виборця 17 січня 2010 р., у цілому відповідала середній кількості таких виборців, порівняно з попередніми виборами. Однак КВУ фіксував нечисленні факти фальсифікації таких заяв та порушення під час «виїзного» голосування.

У Комітеті виборців України вважають, що Центральна виборча комісія в день голосування загалом справлялася зі своїми обов'язками щодо вирішення

агентстві «Інтерфакс», голова правління Українського інституту соціальних досліджень імені О. Яременка О. Балакірева, директор Українського інституту соціальних досліджень імені О. Яременка Т. Бондар та в. о. головного редактора газети «Аргументи і факти в Україні» А. Овчаренко оприлюднили результати дослідження за результатами екзит-полу «Вибір-2010», який було проведено Українським інститутом соціальних досліджень імені О. Яременка на замовлення газети «Аргументи і факти в Україні».

Опитування в день виборів проводилося на 402 виборчих дільницях. З них 119 дільниць – у обласних центрах, 36 – у містах із населенням 100–999 тис. чол., 36 – у містах із населенням 50–99 тис. чол., 29 – у містах із населенням 20–49 тис. чол., 23 – у містах із населенням менше 20 тис. чол., 33 – у селищах міського типу та 129 – у селах.

Метод опитування виборців – анонімне експрес-опитування на виході за методикою «віч-на-віч».

Для збору даних були задіяні постійні мережі інтерв'юерів Українського інституту соціальних досліджень імені О. Яременка та Центру «Соціальний моніторинг». Усього залучено 804 інтерв'юери. Було опитано 17512 виборців, які проголосували. Рівень відмов дорівнює 24 %.

Опитування на виході з виборчих дільниць засвідчило значне збільшення частки тих, хто готовий голосувати в другому турі за Ю. Тимошенко. 39 % опитаних сказали, що підтримають Ю. Тимошенко, 44 % – підтримають В.Януковича, 2 % – не планують іти на вибори, 9 % – проголосують проти обох кандидатів і 6 % – поки що не визначились.

Говорячи про голосування в другому турі президентських виборів, О. Балакірева відзначила, що «це буде голосування не за Ю. Тимошенко і В. Януковича, а, скоріше, проти. Тому що ті люди, які не підтримали їх у першому турі, вони, насправді, не хочуть за них голосувати. Але в тій ситуації, коли вони повинні зробити вибір уже в другому турі, то це буде обирання меншого зла».

За результатами проведеного опитування, 29 % виборців С. Тігіпка схильні підтримати Ю. Тимошенко, 37 % – В. Януковича 5 % – не підуть на вибори, 18 % – проголосують проти обох кандидатів і 11 % – ще не визначилися.

Голоси А. Яценюка розподіляються дещо інакше. 45 % його виборців збираються проголосувати за Ю. Тимошенко, 18 % – за В.Януковича, 5 % – не підуть на вибори, 20 % – проти обох кандидатів та 12 % – не визначилися з вибором.

Передбачуванім є результат електорату, який підтримав В.Ющенко. Більше 50 % його виборців висловилися на підтримку Ю.Тимошенко. Хоча є 8 %, які планують підтримати В.Януковича.

Отже, зважаючи на підтримку тих, хто визначився та планує брати участь у голосуванні в другому турі, експерти передбачають, що якби голосування проходило вже сьогодні, то за В. Януковича могли б проголосувати близько 50–

51 %, а за Ю. Тимошенко – на рівні 45 %. Зберігається також певна частка електорату, який прийде на вибори, але не підтримає жодного з кандидатів.

«Загалом, можна прогнозувати, що боротьба в другому турі буде дуже гострою та запеклою», – резюмувала О. Балакірева.

(Інформація СІАЗ)

□□□□□□□□ □□□□□□□□□□ □□ □□□□□□□□ □□□□□□□□ *

Пенсійне законодавство

Норми, методика та порядок нарахування пенсії

Чи дає право на пенсію за вислугу років період роботи на аптечних базах (складах)?

П. «є» ст. 55 Закону України «Про пенсійне забезпечення» передбачено, що право на пенсію за вислугу років мають працівники охорони здоров'я та соціального забезпечення при наявності спеціального стажу роботи 25 років у закладах і на посадах, затверджених Кабінетом Міністрів України.

Перелік закладів і установ охорони здоров'я і посад, робота на яких дає право на пенсію за вислугу років, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 04.11.1993 р. № 909, згідно з яким до спеціального стажу, що дає право на пенсію за вислугу років, зараховуються, зокрема, періоди роботи в аптеках, аптечних кіосках, аптечних магазинах, контрольно-аналітичних лабораторіях на посадах провізорів, фармацевтів (незалежно від найменування посад), лаборантів.

Аптечні бази (склади) у зазначеному Переліку не передбачені. Тому період роботи в цих закладах не дає права на пенсію за вислугу років.

Міністерство охорони здоров'я України

Правила утримання житлових будинків та прибудинкових територій

Як згідно з нормативно-правовими актами врегульовано проведення капітального та поточного ремонтів?

Поточний ремонт – це комплекс ремонтно-будівельних робіт, який передбачає систематичне та своєчасне підтримання експлуатаційних якостей та попередження передчасного зносу конструкцій і інженерного обладнання.

До конструктивних елементів будинку належать фундамент та підвальне приміщення, несучі стіни, міжповерхові перекриття, сходові марші та балкони, конструкції даху, покрівля.

До технічного обладнання будинку належать інженерні комунікації та технічні пристрої, необхідні для забезпечення санітарно-гігієнічних умов та безпечної експлуатації квартир (загальні будинкові мережі тепло-, водо-, газо-, електропостачання, бойлерні та елеваторні вузли, обладнання протипожежної безпеки, вентиляційні канали для димовидалення, обладнання ліфтів, центральних розподільних щитів електропостачання, елеваторних вузлів).

Капітальний ремонт – комплекс ремонтно-будівельних робіт, який передбачає заміну, відновлювання та модернізацію конструкцій і обладнання будівель у зв'язку з їх фізичною зношеністю та руйнуванням, поліпшення експлуатаційних показників, а також покращення планування будівлі і благоустрою території без зміни будівельних габаритів об'єкта.

Примірний перелік послуг з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій та послуг з ремонту приміщень, будинків, споруд з розмежуванням робіт щодо утримання, поточного і капітального ремонтів затверджений наказом Держжитлокомунгоспу України від 10.08.2004 р. № 150.

Якщо будинок поставлено на капітальний ремонт і згідно з затвердженою проектно-кошторисною документацією передбачено роботи із заміни загальнобудинкових мереж водопроводу і каналізації, то п. 2.12.7. вищезазначеного примірного переліку зумовлено заміну чавунних бачків у вбиральнях змивними кранами з переробкою підводки та укорочуванням змивної труби.

Згідно з п. 2.3.6. Правил утримання житлових будинків та прибудинкових територій, затверджених наказом Держжитлокомунгоспу України від 17.05.2005 р. № 76 (далі – Правила), заявки на несправність інженерного обладнання або конструкцій повинні розглядатися в день їх надходження. У тих випадках, коли для усунення несправностей необхідний тривалий час, слід письмово повідомити заявника про прийняті рішення із зазначенням строку виконання робіт. При цьому термін виконання робіт повторно не продовжується. Неусунення несправностей в установлений термін є невиконанням робіт. Заявки, пов'язані з забезпеченням безпеки проживання, усуваються в терміновому порядку.

Відповідно до п. 5.3.1 Правил, водопровідно-каналізаційна система житлового будинку повинна забезпечувати можливість безперебійного подання води до всіх санітарних приладів квартир, інших водорозбірних пристроїв, відводити використану воду в міську каналізаційну систему.

У п. 5.3.4 Правил вказано, що під час обслуговування системи водопроводу і каналізації необхідно, зокрема, вчасно виконувати роботи з ремонту внутрішньобудинкових водопровідно-каналізаційних систем за заявками мешканців, при необхідності замінити прокладки водопровідних кранів та

ремонтувати зливні бачки.

Крім того, згідно з п. 2.5.1 Правил, під час капітального ремонту слід виконати комплексне усунення несправностей будинку та обладнання, зміну, відновлення або заміну їх на більш довговічні й економічні, поліпшення експлуатаційних показників житлового фонду, здійснення технічно можливої й економічно доцільної модернізації житлових будинків з установленням приладів обліку тепла, води, газу, електроенергії і забезпечення раціонального енергоспоживання.

Питання щодо строків та періодичності проведення поточного і капітального ремонтів урегульовані Правилами утримання житлових будинків та прибудинкових територій, затвердженими наказом Держжитлокомунгоспу від 17.05.2005 р. № 76, а також постановами Кабінету Міністрів України від 12.07.2005 р. № 560 «Про затвердження Порядку формування тарифів на послуги з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій і типового договору про надання послуг з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій» та від 21.07.2005 р. № 630 «Про затвердження Правил надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення та типового договору про надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення».

Так, відповідно до наказу Держжитлокомунгоспу від 17.05.2005 р. № 76, поточний ремонт має проводитися з періодичністю, яка забезпечує ефективну експлуатацію будівлі з моменту завершення його будівництва, капітального ремонту, реконструкції до чергового капітального ремонту або реконструкції. Організація поточного ремонту жилих будинків повинна проводитися відповідно до нормативно-правових та нормативно-технічних документів з організації і технології поточного ремонту житлових будинків. Періодичність проведення поточного ремонту за кожним видом будинків, враховуючи їх технічний стан та місцеві умови, визначається власником житлового будинку.

Поточний ремонт здійснюється виконавцем послуг власними силами або із залученням підрядних організацій.

Тривалість поточного ремонту визначається за нормами на кожний вид ремонтних робіт конструкцій та обладнання і обумовлюється в договорі.

Перелік робіт із поточного ремонту на кожний будинок розробляється виконавцем послуг і визначається згідно з річними планами поточного ремонту відповідно до Наказу Державного комітету України з питань житлово-комунального господарства від 17.05.2005 р. №76 «Про затвердження Правил утримання житлових будинків та прибудинкових територій».

Вартість поточного ремонту конструктивних елементів та елементів зовнішнього благоустрою визначається на основі кошторисної вартості кожного виду робіт відповідно до будівельних норм та правил.

Джерело фінансування визначається відповідно до Житлового кодексу Української РСР, Законів України «Про житлово-комунальні послуги», «Про

приватизацію державного житлового фонду», «Про місцеве самоврядування», Порядку участі в організації та фінансуванні ремонту приватизованих житлових будинків їх колишніх власників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 08.10.1992 р. № 572, та Правил користування приміщеннями житлових будинків, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 24.01.2006 р. № 45.

Так, згідно з Житловим кодексом Української РСР фінансування капітального ремонту житлового фонду здійснюється за рахунок його власника, а саме: в будинках комунальної власності за рахунок місцевого бюджету; в будинках державної власності – за рахунок коштів підприємства, установи, організації, яким належить цей будинок; у будинках житлово-будівельних кооперативів – за рахунок коштів кооперативу; в будинках громадського житлового фонду – за рахунок коштів власників фонду.

Правилами визначено, що точка розподілу – це місце передачі послуги від однієї особи до іншої, облаштоване засобами обліку та регулювання.

У разі залиття, аварії квартир складається відповідний акт за зразком, наведеним у додатку 4 до цих Правил. У акті зазначається, де трапилась аварія, описується, що трапилось і які наслідки (що залито, які обсяги робіт, які речі ушкоджено), зазначаються причини залиття, надаються висновки про те, що необхідно зробити, хто заподіяв шкоду тощо.

Згідно зі ст. 190 Житлового кодексу УРСР підприємства, установи, організації, а також громадяни, які заподіяли шкоду житловим будинкам, житловим приміщенням, інженерному обладнанню, зобов'язані відшкодувати заподіяну шкоду.

Відповідно до п. 7 Правил користування приміщеннями житлових будинків, затверджених постановою Кабінету Міністрів України № 45, власник та наймач (орендар) квартири зобов'язаний, зокрема:

- проводити за власні кошти ремонт квартири (наймач (орендар) – згідно з договором найму (оренди);
- використовувати приміщення житлового будинку за призначенням, забезпечувати збереження житлових і підсобних приміщень та технічного обладнання;
- не допускати виконання робіт та інших дій, що викликають псування приміщень, приладів та обладнання будинку, порушують умови проживання громадян.

Спірні питання щодо відшкодування шкоди, заподіяної житловим будинкам, житловим приміщенням, інженерному обладнанню, вирішуються в судовому порядку.

**Міністерство з питань
житлово-комунального господарства України**

Правові відносини у сфері постачання та користування електричною енергією

Як врегульовано питання в разі відсутності доступу до приладу обліку електричної енергії представника електропостачальника, а також визначення обсягу і вартості електричної енергії, не облікованої внаслідок порушення споживачами правил користування електричною енергією?

Відносини між громадянами (споживачами електричної енергії) та енергопостачальниками регулюються Правилами користування електричною енергією для населення, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 26.07.1999 р. № 1357 (далі – ПКЕЕН).

Згідно з абзацом 1 п. 3 Правил споживання електричної енергії здійснюється на підставі договору про користування електричною енергією між споживачем і енергопостачальником, що розробляється енергопостачальником згідно з Типовим договором про користування електричною енергією (додаток 1 до Правил) і укладається на три роки.

Відповідно до п. 30 Правил якщо доступ до приладу обліку неможливий, представник енергопостачальника виписує платіжний документ на підставі даних про фактичне споживання електричної енергії за попередній період, про що робиться відповідна позначка в особовому рахунку споживача.

Якщо протягом двох розрахункових періодів представник енергопостачальника не мав доступу до приладу обліку, він залишає споживачу в поштовій скриньці повідомлення про дату наступного відвідання чи прохання передати показання приладу обліку енергопостачальнику. Якщо після цього споживач не передав відомостей про кількість спожитої електричної енергії, енергопостачальник має право через 30 днів після дати відправлення письмового попередження припинити постачання електричної енергії споживачу. Разом з тим, відповідно до п. 42 Правил споживач електричної енергії зобов'язаний, зокрема, забезпечувати доступ представникам енергопостачальника після пред'явлення ними службових посвідчень до квартири або іншого об'єкта для обстеження приладу обліку, електроустановок та електропроводки.

Відповідно до положень п. 53 Правил у разі виявлення представником енергопостачальника порушення споживачем правил користування електричною енергією, у тому числі фактів розкрадання електричної енергії, складається акт, який підписується представником енергопостачальника та споживачем. Один примірник акта вручається споживачу, другий залишається в енергопостачальника. Споживач має право внести до акта свої зауваження.

У разі відмови споживача від підпису в акті робиться позначка про відмову. Акт вважається дійсним, якщо його підписали три представники енергопостачальника.

На підставі акта енергопостачальник має право відключити споживача від електропостачання (у випадках, передбачених п. 35 цих Правил), а також визначити величину збитків, завданих йому протиправними діями споживача.

Розмір відшкодування збитків, заподіяних енергопостачальнику внаслідок користування електричною енергією, обчислюється відповідно до методики, затвердженої НКРЕ.

Згідно з підпунктом 5 п. 3.1 Методики визначення обсягу та вартості електричної енергії, не облікованої внаслідок порушення споживачами правил користування електричною енергією, затвердженою постановою НКРЕ від 04.05.2006 р. №562 (у редакції постанови НКРЕ від 08.02.2007 р. № 154), що була чинною на момент складення акта (далі – Методика), Методика застосовується в разі виявлення таких порушень Правил, як самовільне підключення електроустановок, струмоприймачів або електропроводки до електричної мережі енергопостачальника.

Відповідно до положень п. 3.3 Методики розрахунок вартості необлікованої електричної енергії здійснюється:

- за добовою величиною розрахункового споживання електричної енергії;
- за тарифами (цінами) для населення, що діяли в період, за який розраховується розмір вартості необлікованої електричної енергії;
- за кількістю днів:

– у разі самовільного підключення споживачем електроустановок, струмоприймачів або проводів до електричної мережі після припинення електропостачання з причини порушення Правил – з дня припинення електропостачання електроустановки споживача до дня повторного припинення електропостачання.

Згідно з п. 3.4 Методики, у разі виявлення у споживача порушень, зазначених у підпункті 5 п. 3.1 Методики (за наявності між енергопостачальником та споживачем договірних відносин), розрахунковий добовий обсяг споживання електричної енергії ($W_{\text{доб}}$) визначається за формулою: $W_{\text{доб}} = 24 * R_{\text{дог}} * K_{\text{сез}} * K_{\text{вик}}$, де $R_{\text{дог}}$ – величина потужності електроустановок споживача, передбачена договором про користування електричною енергією, кВт;

$K_{\text{сез}}$ – коефіцієнт сезонності (дорівнює 0,8 у літній період та 1 – на період опалення, який устанавлюється за розпорядженням місцевої влади);

$K_{\text{вик}}$ – коефіцієнт використання потужності (додаток 2 до Методики).

Крім того, сума до сплати має бути зменшена на величину вартості електричної енергії відповідно до виставлених споживачу за період порушення рахунків за електричну енергію та/або вартості оплаченої за цей період | електричної енергії (п. 3.7 Методики).

* * *

Як визначається вартість робіт у разі встановлення нового приладу обліку електричної енергії?

Відповідно до положень п. 12 Правил користування електричною енергією для населення, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 26.07.1999 р. № 1357 (далі – Правила) (зі змінами), у разі вибору споживачем іншого виду тарифу на електричну енергію енергопостачальник встановлює відповідний прилад обліку. При цьому споживач оплачує вартість нового приладу обліку з урахуванням балансової вартості та амортизаційного зносу приладу обліку, який замінюється.

Крім того, положеннями п. 2.3 Методики розрахунку вартості робіт з підключення електроустановок споживачів до електричних мереж ліцензіата та інших додаткових робіт і послуг, пов'язаних з ліцензованою діяльністю, затвердженою постановою НКРЕ 25.12.2008 р. № 1522 (далі – Методика), визначено, що ціна додаткових робіт (послуг) включає економічно обґрунтовані витрати та норматив прибутку. Розрахунок витрат на виконання окремих додаткових робіт і послуг здійснюється на підставі Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати».

Положеннями п. 1.2 Методики наводиться визначення поняття додаткові роботи (послуги) – роботи (послуги), які надаються виключно ліцензіатом з передачі електричної енергії місцевими (локальними) електричними мережами та з постачання електричної енергії за регульованим тарифом і пов'язані з його ліцензованою діяльністю.

Разом з тим пунктами 2.5–2.6 Методики передбачено, що виконавець має право здійснювати перегляд вартості додаткових робіт (послуг) у разі змін до законодавства, які передбачають зміну рівня інфляції, мінімальної заробітної плати, обов'язкових платежів, а також у разі змін ринкових цін на матеріальні ресурси, але не частіше одного разу на рік.

Відповідальність за правильність застосування положень цієї Методики, а також своєчасність і якість виконання додаткових робіт (послуг) несе виконавець відповідно до чинного законодавства.

Таким чином, розрахунок вартості встановлення нового приладу обліку здійснюється відповідно до вищезазначених положень законодавства.

Разом з тим законодавством України не передбачено надання пільг з оплати додаткових робіт (послуг), які надають споживачу електропередавальні організації.

Додатково зазначаємо, що ч. 1 ст. 16 Цивільного кодексу України визначено, що кожна особа має право звернутися до суду за захистом свого особистого немайнового або майнового права та інтересу.

Оплата праці

Чи встановлюються доплати за науковий ступінь при обчисленні оплати праці працівникам охорони здоров'я?

Відповідно до п. 3.3 спільного наказу Міністерства праці та соціальної політики України та Міністерства охорони здоров'я України від 05.10.2005 р. № 308/519 «Про впорядкування умов оплати праці працівників закладів охорони здоров'я та установ соціального захисту населення» працівникам встановлюються доплати за науковий ступінь доктора наук у граничному розмірі 25 %, кандидата наук у граничному розмірі 15 % посадового окладу.

Зазначені доплати встановлюються працівникам, якщо їхня діяльність за профілем (медична, фармацевтична, наукова тощо) збігається з наявним науковим ступенем. За наявності у працівників двох наукових ступенів доплата встановлюється за одним (вищим) науковим ступенем.

Відповідність наукового ступеня профілю діяльності працівника на займаній посаді визначається керівником установи, закладу.

Документи, що засвідчують наявність наукового ступеня, повинні відповідати нормам та вимогам, передбаченим законодавством. Доплати за науковий ступінь проводяться як за основною роботою, так і за сумісництвом у залежності від обсягу виконаної роботи.

Міністерство охорони здоров'я України

Правові основи підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів

Чи існує можливість захисту дисертації російською мовою?

Чинне законодавство не заперечує можливості захисту дисертації російською чи іншою мовами. Державною мовою має бути написаний автореферат.

Вища атестаційна комісія України

моделювання передбачена їхня електронна структура та вивчено магнітотранспортні властивості. У співробітництві з науковцями Інституту фізики та Інституту напівпровідників НАН України створена унікальна експериментальна установка для дослідження особливостей фотопровідності в полімерних матеріалах, дотованих вуглецевими наночастинками, і на базі одержаних результатів синтезовано комплекс “біомолекула– фулерен–полімер” як високоефективний елемент сонячних батарей з високим коефіцієнтом корисної дії та керованим спектром чутливості, який у декілька разів перевищує традиційні аналоги».

За словами Ю.Прилуцького, інший аспект досліджень лежить у площині створення нових наноструктур біомедичного призначення. У рамках тісної колаборації з хіміками та біохіміками університету, Інституту експериментальної онкології, патології та радіобіології НАН України, а також німецькими партнерами з Технічного університету Ілменау вперше запропонована і запатентована технологія використання нановуглецевих матеріалів для фотодинамічної терапії злоякісних пухлин. Її суть полягає в тому, що біосумісні, нетоксичні, водорозчинні фулеренвмісні наноконізити здатні, з одного боку, проникати крізь мембрану пухлинних клітин, накопичуватися всередині й у такий спосіб бути носіями лікарських препаратів, а з другого боку, під дією нешкідливого для організму короткотривалого опромінення у видимій ділянці світла здатні генерувати активні форми кисню, що призводить до загибелі пухлинних клітин.

На думку М.Куліша, надзвичайно важливими для застосування в галузі «зеленої нанохімії» є також наноструктури на основі діоксиду титану із включенням наночастинок благородних металів. Дослідження їхньої радіаційної модифікації, які виконуються у плідній співпраці з ученими Інституту хімії поверхні НАН України, вказують на можливість істотно впливати на фотокаталітичну активність цих наноматеріалів і в такий спосіб підвищувати їхню ефективність із знезараження токсичних сполук, що накопичуються в навколишньому середовищі (*Лісовський О.Нанонікум // Голос України (www.golos.com.ua). – 2009. – 3.12).*

□□□□□□□□ □□□□□□□□□□ □□□□□□ -□□□□□□□□□□
□ □□□□□□□ -□□□□□□□□ □□□□□□□□□□

Тернопільське державне науково-технічне підприємство «Промінь» – провідна організація України зі створення і введення в експлуатацію наземних антенних систем супутникових і комунікаційних мереж зв’язку, передачі-приймання інформації, дистанційного зондування Землі. Воно виготовляє антенні системи, антенно-мачтові споруди, високоточні редуктори, електромеханічні приводи, мікропроцесорні системи керування всіма типами

двигунів тощо. Антенні системи відповідають вимогам світових стандартів і успішно працюють як в Україні, так і в Росії, Білорусі, Киргизії, Італії, Індонезії.

На підприємстві розроблюють енергоощадні технології. Підготували конструкторсько-технологічну документацію на опалювальні установки, налагодили їх виробництво. Сконструювали також подрібнювач деревини, який не має аналогів у країні. Котли для спалювання відходів деревини, соломи, торфу з маркою «Променя» успішно замінюють природний газ для виробництва теплової енергії, причому з найнижчими інвестиційними затратами і найкоротшими термінами окупності. Технічні розробки котлів опалювальних водогрійних та подрібнювача деревини представлено на конкурс «Енергозбереження-2009».

Деревоподрібнювальна машина агрегатується з тракторами МТЗ-80/82 (Білорусь), ЮМЗ-6Л/6М, Т-150 та іншими моделями аналогічного класу з потужністю від 30 кВт, які мають вал відбору потужності. Машина монтується як навісний агрегат на триточкову гідронавіску трактора, приводиться в рух від вала відбору потужності трактора через карданну передачу.

Стаціонарний подрібнювач працює від електродвигуна, його можна застосовувати на лісозаготівельних і деревообробних підприємствах, целюлозно-паперових комбінатах, у комунальних службах, на пилорамах. Подрібнює на технологічну щепу рейки, горбилі, верхівки й гілляки дерев. Щепа йде на опалення в котлах та на виробництво паливних брикетів, слугує сировиною для ДСП та ДВП тощо.

Що стосується технічних даних, то це машина дискового типу з трьома рубаючими ножами й двома контрножами, які регулюються. Продуктивність – до 4 куб. м за годину. Може подрібнювати деревину завдовжки від 1 м і діаметром до 100 мм. Розміри фракції щепи на виході – 5–25 мм (*Пуговиця М., Сизонтов В. Тернопільські ноу-хау на розхват // Урядовий кур'єр. – 2009. – 1.12).*

* * *

Донецький центр енергоощадних технологій «Дон-Трейд» застосовує технологію запилення пінополіуретаном теплотрас, дахів будинків, промислових цехів у промислових масштабах. Наука хімія відкриває широку можливість продукувати пінополіуретан з полімерних відходів. Мова передовсім про пластикові пляшки, одноразовий посуд, поліетиленові пакети та іншу тару. Сьогодні ці відходи становлять до 15 % побутового сміття, що відповідає 20 кг за рік на кожну людину. Слід додати, що цей показник щороку постійно зростає на 10–20 %. Загалом же світове виробництво поліетилентерефталату (ПЕТФ) сягнуло вже 10 млн т за рік.

Хімічний брут повинен приносити людям користь. Фахівці Центру енергоощадних технологій «Дон-Трейд» розробили, апробували і запатентували унікальну схему переробки ПЕТФ у компонент пінополіуретану. Створили

також проект утилізації хімічних відходів. Наразі фірма вже має і бізнес-план виробництва.

У Центрі «Дон-Трейд», враховуючи велику небезпеку ПЕТФ, розробили комплект технічної документації й одержали патент на так звану корисну модель № 37390 «Спосіб переробки (утилізації) кіно-, фото-, рентген- і аероплівки, що містять срібло». Донецька технологія дає змогу працювати з 30-відсотковою рентабельністю. Таким чином, Україна має реальну можливість одержати з численних захоронень токсичної плівки значну кількість дорогоцінного металу.

Якщо в США використану плівку в основному скидають у відпрацьовані шахти, то «Дон-Трейд» запропонував створити у Красноперекіпській спочатку європейський, а потім і світовий центр утилізації ПЕТФ.

Застосування пінополіуретану – кардинальний шлях до розв'язання проблеми енерговитрат. Він має втричі меншу теплопровідність, ніж мінеральна вата, не викликає корозії, а зупиняє її, протистоїть блукаючим струмам, бо є діелектриком, зберігає всі свої властивості протягом терміну служби теплоізоляції (а це 50 років), до того ж надійно працює в діапазоні температур від мінус 60 до плюс 140 градусів за Цельсієм (*Турченко Д.З полімерних відходів // Урядовий кур'єр. – 2009. – 15.12*).

* * *

Спеціалістам добре відома складність виробництва електродів. Зокрема, відрізок «дроту» має бути ідеально рівним, з високоякісного металу, а хімічне покриття, яке містить до тридцяти різних компонентів, наноситься під тиском 300 атмосфер. Тому на ВАТ «ПлазмаТек» почали освоювати нове виробництво з базису – вивчення сучасних технологій. Для цього налагодили тісну співпрацю з Інститутом електрозварювання ім. Є. Патона.

Ставка на сучасні технології дала результат. Сьогодні «ПлазмаТек» є основним бюджетоутворюючим підприємством та найбільшим працедавцем, який створив майже 600 нових робочих місць. Підприємство майже наполовину забезпечує потребу вітчизняного ринку в електродах.

Майже 30 видів електродів різних марок і діаметрів виробляють на цьому підприємстві. Ще одна новація, вперше впроваджена в Україні, – зварювальні електроди змінили кольори відповідно до їх призначення. До покриття додаються спеціальні пігменти, і зварювальник легко визначає, який електрод йому потрібен.

Спільно з науковцями, провідними підприємствами товариство працює над розширенням номенклатури виробів. На «ПлазмаТек» планують застосовувати абсолютно нові технології. Деякі новації прийдуть з металургії, деякі з фармацевтики. Буде впроваджено ультразвукову очистку поверхні металу, яка досі використовувалась в електронній промисловості.

Електроди «ПлазмаТек» сертифіковані в Україні, Росії, Білорусі, Молдові,

Польщі. Виробничий процес на підприємстві відповідає міжнародній системі якості ISO-9001. Нині його продукція проходить сертифікацію в Німецькому бюро технічного нагляду TUV, авторитет якого в ЄС беззаперечний.

Спільно з однією київською фірмою та металургійним підприємством «АрселорМіттал» ВАТ «ПлазмаТек» інвестувало кошти в проект виплавки сталі на конверторних печах за новим патентом. Водночас підприємство вклало кошти у спорудження в Рівненській області заводу з виготовлення імпортозамінних компонентів, які завозить з Німеччини, Швейцарії, Індії тощо. Дослідження науковців показують, що якість вітчизняної сировини буде вища (Чебан О. «Олівці», якими «малюють» економіку // Урядовий кур'єр. – 2009. – 22.12).

□□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□

Українські вчені отримали швидкісний електронний доступ до європейської, а відтак і світової академічної мережі. Це стало можливим завдяки угоді про співпрацю між Національною академією наук України та Польською академією наук. Угода передбачає з'єднання на українсько-польському кордоні української оптоволоконної магістралі «УАРнет» та польської «Піонер». А далі – з міжнародним дослідницьким центром європейської спільноти неподалік Женеві, відомим під назвою CERN. Таким чином, зроблено важливий крок до євроінтеграції української науки.

Науковцям потрібні доступ до баз даних, можливість обмінюватись інформацією зі своїми колегами з будь-якої точки земної кулі, обробляти цю інформацію та експериментувати з нею. Без відповідного програмного забезпечення, потужних суперкомп'ютерів, інфраструктури, здатної управляти ними та зберігати отримані дані, вже не обійтись. Як, до речі, і без сучасних електронних бібліотек, баз даних, інформаційних та аналітичних порталів.

Саме оптоволоконні мережі забезпечують швидкий і стійкий зв'язок між різними науковими центрами Європи. На сьогодні такі мережі є в Україні. Першою незалежною від приватних каналів електронного зв'язку стала оптоволоконна лінія від Львова до Києва. Далі окрему академічну лінію проклали з Києва до Сум і Харкова, а згодом нею об'єднали всі наукові центри та університети.

Уряд також виділив кошти для створення надпотужних комп'ютерних комплексів у Національному технічному університеті «КПІ», інституті кібернетики НАН України, Інституті фізики конденсованих систем, Інституті теоретичної фізики та інших інститутах Сум, Харкова і Донецька.

Мережа потужних комп'ютерів науково-дослідницьких організацій, часом віддалених одна від одної на сотні кілометрів, отримала назву грид (з англ. – сітка). Грид формує ресурс збереження даних, обчислювальний ресурс та

спеціальне програмне забезпечення. Тепер мережа має і високочастотні електронні канали. Ними вчені легко пересилають наукові дані один одному.

Перший кластер створили фізики Національного наукового центру «Харківський фізико-технічний інститут» разом з Об'єднаним інститутом ядерних досліджень (Росія) у рамках російського грида ще в 2002 р. Але українським науковцям потрібна була власна загальнонаціональна грид-система. Із цією ініціативою кілька років тому виступили науковці Інституту теоретичної фізики НАН України.

Офіційно вітчизняний грид-сегмент запрацював у 2007 р. Технологічне забезпечення проекту надає українська академічна мережа «УАРнет».

До швидкісних каналів зв'язку приєдналися 90 % наукових установ країни. Українська наука отримала доступ до глобальних високотехнологічних наукових проєктів (*Худицький В. Україна проклала електронну дорогу до Європи // Дзеркало тижня (<http://www.dt.ua>). – 2009. – 26. 12. – 2010. – 14.01).*

□□□□□□ □□ □□□□□□□□ □□□□□□□□□□□□ □ □□□□□□□

В Национальном техническом университете Украины «Киевский политехнический институт» открылся Научно-образовательный центр возобновляемых технологий «НТУУ КПИ – Бош».

В нем заработала первая в Украине лаборатория, в которой будут представлены самые современные образцы энергоэффективного оборудования, с использованием возобновляемой энергии земли и солнца. Теперь студенты технических вузов Украины будут иметь прямой доступ к самым современным теплотехническим технологиям, представляющим собой альтернативу традиционным видам топлива.

Создание Центра стало возможным благодаря сотрудничеству НТУУ «Киевский политехнический институт» и компании «Роберт Бош ГмбХ» (Германия). По мнению проректора НТУУ КПИ, профессора Г.Варламова, работа Центра создаст предпосылки для решения актуальной для Украины проблемы: при качественной теоретической подготовке студенты-теплоэнергетики в большинстве случаев лишены возможности получить практические навыки работы с источниками возобновляемой энергии.

В Центре будут представлены передовые мировые образцы возобновляемой теплотехники – тепловой насос, солнечные коллекторы различных типов, твердотопливный котел, а также конденсационный газовый котел последнего поколения (*Аркадьев И.В Политехе нашли альтернативу газу // Газета по-киевски. – 2009. – 29.12).*

матеріалах, використання електронних інформаційних технологій.

В умовах процесів глобалізації відбулися істотні зміни всієї інформаційної сфери зі становленням якісно нового рівня інформаційної культури й інформаційного середовища соціуму й усіх його складових. Ці процеси зумовили не тільки зростання обсягів інформації і забезпечення доступу до масивів знань, а й переосмислення значення інформації (знань) у системі стратегічних ресурсів, від яких залежить рівень розвитку суспільства. Вони включають взаємопов'язані і взаємообумовлені пріоритетні напрями щодо забезпечення повного використання якісної, релевантної і своєчасної інформації (знань) у всіх суспільно важливих галузях ділової активності суспільства, у тому числі і у сфері державного управління.

Суть організації результативної роботи сучасних інформаційних установ щодо задоволення інформаційних потреб суспільства полягає в тому, що «на будь-який попит інформаційна сфера відповідає практично миттєвим збільшенням відповідної продукції (послуг) чи появою нових» [3]. За дослідженнями фахівців, сучасний інформаційний сервіс розвивається в напрямі максимального задоволення інформаційних потреб конкретних категорій користувачів (науковців, спеціалістів сфери економіки, політиків, державних службовців, представників владних структур та ін.) в їх практичній діяльності.

З урахуванням сучасних тенденцій інформаційної інфраструктури можна стверджувати, що рівень розвитку бібліотечної діяльності, як одного з важливих її елементів, визначається не так формуванням значних обсягів інтелектуально-інформаційних ресурсів і забезпеченням зручного доступу до них засобами інформаційно-телекомунікаційних технологій, як інтенсивністю їх використання відповідно до потреб суспільства. Тобто ступенем перетворення і «підготовки не будь-якої інформації (знань), а лише тієї її частини, яка має чітке функціональне призначення» [11], в інформаційні продукти і послуги для здійснення ефективної діяльності.

У цьому контексті важливою стає думка дослідників, що при генерації інтелектуально-інформаційних ресурсів «інформація і знання, розміщені в них, без урахування реальних інтересів користувачів стають мертвим капіталом» [4].

У зв'язку з цим на передній план дедалі нагальніше висувуються питання аналізу й оцінки стрімко зростаючих потоків інформації (знань), їхнього якісного добору й організації до потреб відповідної категорії користувачів.

Потребу в оперативно підготовленій інформації (синтезованій інформаційно-аналітичній, оглядово-аналітичній, прогнозно-аналітичній продукції) відчувають управлінські структури. Виникають серйозні проблеми у відповідній категорії користувачів: вони стикаються з величезними обсягами фрагментованих і суперечливих інформаційних потоків, в яких потрібно знайти й ефективно використати лише необхідну для їх власної діяльності. Характерною ознакою цієї категорії користувачів є те, що в їх діяльності особливо виявляється дефіцит часу при гострій потребі в якісно обробленій

інформації (знаннях) для швидкого прийняття суспільно значущих рішень.

Відповідно до динамічних процесів суспільного розвитку вони потребують швидкої організація цілеспрямованих масивів інтелектуально-інформаційних ресурсів, що відображають закономірність розвитку суспільних процесів, сприяють державним органам своєчасно й ефективно відпрацьовувати шляхи і методи вирішення широкого спектра проблем соціально-економічного й культурно-політичного характеру.

Поряд із цим варто зауважити, що державотворча діяльність вимагає спеціальних процесів інформаційного обміну, встановлення та підтримки постійних зв'язків між владними структурами, державою і суспільством. На сьогодні залишаються актуальними висновки, зроблені дослідниками, про те, що в Україні «розбудова держави явно випереджає розбудову суспільства і тому інститути влади часто немов би зависають над прірвою: їм не зовсім зрозуміло, які цінності та інтереси суспільства вони мають відстоювати й захищати...» [2].

У сучасній соціотехніці управління особливе значення має оптимізація інформаційно-аналітичного забезпечення цієї діяльності, оскільки будь-яка керована система не в змозі функціонувати без налагодження надійного та оперативного зв'язку між суспільством і органами влади та виробляти відповідні рішення без повної, достовірної та оперативної інформації. «Вона є не просто впорядкованим набором фрагментів проблемної галузі, а цілісною картиною, що відображає об'єкт управління в зручному для сприйняття ракурсі» [8].

Ідеться про інтелектуальні технології аналітики оброблення неструктурованої інформації (знань), на основі яких, зокрема, готується синтезована, оглядово-аналітична, прогнозна, експертна інформація (знання). Сюди можна віднести аналітичний огляд видань з основними ідеями, думками з даної проблеми, що дає змогу прослідкувати еволюцію її розвитку, виявити певні закономірності, окреслити на базі аналізу великого масиву інформації вузькоспеціальне питання тощо.

Ці завдання входять у комплекс робіт інформаційно-аналітичних служб (підрозділів), що створюються відповідно до сучасних потреб аналітичну продукцію та стають важливими елементами інформаційної інфраструктури.

Більше того, вони здійснюють дослідження найактуальніших проблем політичного та соціально-економічного розвитку суспільства, надають рекомендації щодо уникнення небажаних ситуацій як для держави в цілому так і для окремої галузі чи компанії, що сприяє адекватному реагуванню на динамічні зміни у всіх сферах через систему інформаційної інфраструктури.

Створювані відповідно до пріоритетних напрямів розвитку інформаційної інфраструктури щодо забезпечення сучасних інформаційних потреб такі підрозділи ввійшли в загальну систему бібліотечного обслуговування, займаючись пошуком, структуруванням масивів інформації (знань),

формуванням БД з актуальних питань суспільного розвитку, економічних перетворень, аналізом періодики, нової монографічної літератури, введенням в обіг знань, інформаційною підтримкою комплексних аналітичних досліджень.

На сучасному етапі посилення ролі інформаційно-аналітичної діяльності в забезпеченні суспільних потреб переваги відповідних цьому напрямку роботи структур бібліотек визначаються насамперед наявністю доступу до величезних масивів інтелектуально-інформаційних ресурсів у фондах бібліотек (різних видів спеціальної літератури з широким тематичним охопленням, періодичної преси, у тому числі й провідних зарубіжних видань тощо).

Водночас розвиток інформаційно-аналітичних функцій обслуговування всіх категорій користувачів, у тому числі й органів державної влади, відбувається шляхом удосконалення традиційних форм роботи до «адаптації потрібної замовникам інформації (знань) у найбільш сприйнятному вигляді, що дедалі частіше набуває ознак власного бібліотечного інформаційно-аналітичного продукту, створеного на базі структуризації великих обсягів інформації (знань) [6].

З ефективним запровадженням і використанням можливостей інформаційно-телекомунікаційних технологій, зокрема Інтернету, інформаційний потенціал бібліотек у розробці якісно інших форм інформаційно-аналітичного супроводу діяльності своїх користувачів збагатився.

Введення в суспільний обіг, зокрема управлінську сферу, найбільш затребуваних для її функціонування інтелектуально-інформаційних матеріалів у формах, оптимальних для засвоєння, ефективного використання в практиці стало головною метою створення Відділу інформаційно-аналітичного забезпечення органів законодавчої, виконавчої і судової влади ЦНБ ім. В. І. Вернадського АН України.

Цим структурним підрозділом, власне, у 1992 р. було започатковано Службу інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади (Служба).

У процесі контактів з представниками владних структур та вивчення їхніх інформаційних потреб, аналізу власних організаційно-технологічних можливостей, наявних у бібліотеці інтелектуально-інформаційних ресурсів, було визначене місце відділу в системі інформаційного супроводу діяльності державних органів. Це сприяло підвищенню якості виконання замовлень.

Головними завданнями Служби визначено:

- аналіз політичних, соціально-економічних процесів під час ринкових перетворень в Україні;
- аналіз ставлення до суспільного життя в Україні державних структур, громадської думки країн СНД та далекого зарубіжжя;
- вивчення державотворчого, законодавчого процесів у зарубіжних країнах і зіставлення їх з практикою законотворення в Україні;
- узагальнення досвіду роботи інформаційно-аналітичних структур у системі бібліотек з ефективного використання фондів активного введення в суспільний

обіг наукової та іншої інформації, необхідної для підвищення ефективності діяльності органів державної влади;

- здійснення аналізу періодичної преси СНД, загальноукраїнських та регіональних видань, вивчення періодичної преси та інших офіційних видань політичних партій, інших громадських об'єднань, релігійних організацій;

- у рамках наявних можливостей та враховуючи потреби владних структур, здійснює аналіз електронних потоків інформації, одержуваних комп'ютерними мережами України*.

З метою реалізації цих завдань співробітниками Служби розроблювалися і опрацьовувалися методики створення власних бібліотечних інформаційно-аналітичних продуктів, орієнтованих на запити управлінських структур, технології відбору, оперування масивами інформації (знань), їх структурування, підготовки до використання сучасних інтелектуально-інформаційних ресурсів відповідно до запитів, створення комплексних проблемно-орієнтованих БД.

Зі зростанням конкуренції в середовищі створення та поширення інформаційно-аналітичних продуктів (послуг) дедалі більші вимоги висувуються до їх якості. У зв'язку з цим перед спеціалістами Служби постало завдання забезпечити одні з важливих показників якості продукту, аналітичного матеріалу. Такими показниками стали повнота, достовірність та релевантність інформації (знань) при оперативному її опрацюванні; оптимальний рівень розробленості теми дослідження, з наявністю логічно викладених думок (ідей), висновків, прогнозів тощо.

Поряд із цим слід зазначити, що повнота і достовірність викладеного матеріалу полягає в більш ширшому охопленні відомостей із заданої теми та зіставленні фактів у процесі її дослідження. Насамперед ці вимоги можна задовольнити активним застосуванням наявними в практиці технологій продукування інформаційно-аналітичних матеріалів, передових методів моніторингу, а також використанням швидкого доступу до різних джерел інформації, її обробки на основі впровадження електронних інформаційних технологій.

У зв'язку з цим спеціалісти Служби розв'язують організаційно-технологічні питання, починаючи від удосконалення наявних у світовій практиці та вироблення власних раціональних прийомів роботи з інформаційним ресурсом, методів дослідження актуальних тем, що входять у коло інформаційних інтересів владних структур, і закінчуючи випуском готового аналітичного продукту. Сюди можна включити розроблення технологій й алгоритмів пошуку і відбору відомостей в інформаційних системах, базах даних та через комунікаційні засоби масової інформації (Інтернет), формування знань про особливості інформаційних потоків, структурування інформації (знань) за різними напрямками суспільної діяльності; вироблення методології аналізу та синтезу відомостей; уміння застосовувати засоби та технології збереження і

поширення підготовленого інформаційно-аналітичного продукту.

Стрімке збільшення обсягів різномірної інформації, з якою доводиться працювати, актуалізувало питання впровадження інноваційного підходу до організації інформаційно-аналітичної діяльності Служби в процесі обробки і використання інформації (знань), що простежується в широкому використанні інноваційно-інформаційних технологій і насамперед комп'ютерної техніки з відповідним програмним забезпеченням і можливостей глобальної комп'ютерної мережі Інтернет. У роботі з електронною інформацією дедалі більше значення в динамічному ритмі сучасності відіграє часовий фактор: великі обсяги інформації виставляються на сайтах Інтернету в невеликі проміжки часу і потім знімаються чи зникають у надрах баз даних. Поряд з цим аналітики називають проблему надлишковості інформації, так званих інформаційних шумів тощо.

Ураховуючи ці фактори Служба об'єктивно зобов'язана була забезпечити оперативність інформаційного обслуговування під час аналізу великих обсягів нової інформації (знань), дедалі більшою мірою використовуючи комп'ютерні технології.

У зв'язку з цим основними напрямками впровадження інноваційно-інформаційних технологій стали:

- використання можливостей Інтернету на стадії збору інформації;
- комп'ютеризація процесу обробки інформації;
- об'єднання комп'ютеризованих робочих місць у єдину інформаційну систему;
- використання периферійних пристроїв;
- створення власних спеціальних електронних баз даних [9].

Невід'ємною частиною роботи з підготовки інформаційно-аналітичних матеріалів Служби є формування і наповнення повнотекстових БД. Основними джерелами їх наповнення стала інформація центральних і регіональних періодичних видань, електронних ЗМІ, сайтів і порталів органів державної влади всіх рівнів, наукових установ, політичних та економічних структур, інших джерел глобальної мережі.

Інформація, розміщена в цих БД, дає змогу здійснювати дослідження різноманітних питань суспільно-політичної, економічної, культурної сфер України більш комплексно, виявити певні закономірності суспільного життя в різних його проявах, вивчити позиції на суспільно важливі питання різних представників політичних, економічних, наукових структур, охопити події всіх регіонів України, простежити процес розвитку досліджуваної теми. Ці БД є основою для підготовки спеціалістами служби експертних, прогнозно-аналітичних матеріалів з проблем ефективності державотворчого процесу в динаміці та ін.

Завдання систематичного дослідження тенденцій і процесів економічної, політичної, соціально-культурної, наукової сфер держави спеціалісти Служби

вирішують шляхом моніторингу змісту інформаційних потоків у динамічному інформаційному середовищі. Моніторинг важливих суспільних явищ, особливо передвиборних кампаній, засобів впливу на них, загальної суспільно-політичної ситуації в країні та її регіонах передбачає щоденне відстеження змістовної частини інформаційних джерел та її ґрунтовний аналіз.

З метою забезпечення оперативності, актуальності і повноти наповнення інформаційно-аналітичних матеріалів Служба проводить моніторинг як за об'єктами, так і за основними темами дослідження [5].

Значна частина інформаційно-аналітичних матеріалів Служби виробляється саме на основі моніторингу центральних і регіональних видань, електронних ЗМІ. Зокрема, до таких продуктів належать інформаційно-аналітичний огляд оперативної інформації регіональних ЗМІ «Регіони сьогодні», «Відгуки про діяльність органів влади», щоденний випуск «Київська влада сьогодні», інформаційно-аналітичний бюлетень «Проблеми споживчої політики у владному вимірі», тижневик «Прогнози» та ін.

До того ж спеціалісти Служби здійснюють не лише моніторинг економічних, політичних і соціальних процесів у державі, а й моніторинг інформаційного супроводу цих процесів засобами масової інформації. Оскільки ЗМІ розглядається як один з вагомих інструментів, за допомогою якого можна впливати на процеси, що відбуваються в Україні, так і поза її межами, це зумовило започаткування досліджень з вивчення ролі різних ЗМІ у висвітленні суспільно важливих проблем, маніпуляції суспільною свідомістю тощо.

Так, одним з напрямів діяльності Служби стало складання рейтингів найбільш освітлюваних ЗМІ подій економічної, політичної, соціальної сфери України. Рейтинг складається щотижня на підставі аналізу матеріалів центральної і регіональної преси, а також інтернет-видань [7].

Важливим у підготовці інформаційно-аналітичних матеріалів є етап аналітичної обробки, під час якої отримана інформація (знання) аналізується, відокремлюється суб'єктивна, незначуща, застаріла або неінформативна змістовна частина.

Основні напрями цього процесу реалізуються «через аналіз матеріалу на семантичному, смисловому рівні, досягнення змістовного синтезу» [1], результатом чого стає екстракція інформації (знань) чи створення нової інформації. Зокрема, формування інформаційно-аналітичного опису стану досліджуваної проблеми, об'єкта, явища тощо в керованій сфері може здійснюватися двома зазначеними шляхами.

Створення нової інформації передбачає значну глибину переробки і осмислення базової інформації (знань), логічний аналіз матеріалів, що містить оцінку повідомлень, ідей, концепцій, прогнозів, рекомендацій, зіставлення різних точок зору, виявлення певних закономірностей суспільного життя в різних його проявах тощо. Шляхом такої переробки змісту первинних документів можуть бути розкриті тенденції розвитку різних напрямів суспільно-

політичних подій, які зумовлюють ті чи інші явища в управлінській сфері, виявлені проблеми, що потребують вирішення, ризики в конкретних ситуаціях, сферах та ін.

Зокрема, аналітичні дослідження Служби містять авторську переробку інформації (знань) з інтерпретацією подій, ситуацій чи проблем, експертними висновками, коментарями фахівців з питань, що піддаються аналізу. У цьому разі робота спрямована не так на здійснення аналітико-синтетичної обробки первинних текстів, згортання інформації (реферування, анотування), як на дослідження суспільних процесів, резонансних подій, думок громадськості та ін.

З огляду на це однією з особливостей виробництва аналітичного матеріалу дослідники називають знання, досвід, професійну інтуїцію фахівців, які також виступають як інтелектуальний базис поряд із сукупними інформаційними ресурсами. Спеціалісти Служби мають орієнтуватися в актуальних питаннях суспільного життя, в особливостях сучасного політичного процесу, законотворення, пріоритетних напрямках зовнішньої політики та основах економічних законів тощо.

Таким чином, зусиллями спеціалістів СІАЗ вироблена методологія дослідницької техніки для отримання результатів шляхом аналізу змісту матеріалів про стан і властивості суспільної дійсності на основі застосування передових методів моніторингу й обробки інформації (знань), посилення аналітичної і прогностичної складової в інформаційно-аналітичних матеріалах, впровадження електронних інформаційних технологій. Цей процес можна розглядати як структурування масивів інформації (знань) та введення в державну сферу управління нової суспільно значущої інформації (знань).

Список використаної літератури

1. **Акилина М.** Информационная функция как понятие [Текст] / М.Акилина // Библиотека. – 1999. – № 10. – С. 31–32.

2. **Видрін Д., Табачник Д.** Україна на порозі ХХІ століття. Політичний аспект [Текст] / Д.Видрін, Д.Табачник. – К. : Либідь, 1995. – С. 10.

3. **Винарик Л.С., Щедрин А.Н., Васильєва Н.Ф.** Информационная экономика: становление, развитие, проблемы [Текст] / Л. С.Винарик, А.Н.Щедрин, Н.Ф.Васильєва / НАН України. Ін-т економіки пром-ти. Донецьк, 2002. – С. 210.

4. **Винарик Л.С., Щедрин А.Н.** Роль информационных технологий в управлении административными регионами [Текст] / Л.С.Винарик, А.Н.Щедрин / НАН України, Ін-т економіки пром-ти. – Препр. доклада. – Донецьк, 1995. – С. 5.

5. **Вишневська І.** Електронні інформаційно-аналітичні продукти бібліотек як засіб удосконалення обслуговування користувачів [Текст] / І. Вишневська // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. –

К. : НБУВ, 2007. – Вип. 18. – С. 8–9.

6. **Горовий В.** Процес вдосконалення бібліотечного обслуговування користувачів у контексті впровадження електронних технологій [Текст] / В.Горовий // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – К. : НБУВ, 2002. – Вип. 8. – С. 11.

7. **Гранчак Т.** Дослідження впливу електронних ЗМІ на перебіг суспільно-політичних процесів як один з напрямів підвищення ефективності інформаційно-аналітичного продукту [Текст] / Т.Гранчак // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – К. : НБУВ, 2003. – Вип. 11. – С. 35–50.

8. **Матвієнко О.** Функції інформаційних аналітиків у процесі підготовки прийняття управлінських рішень [Текст] / О.Матвієнко // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – К. : НБУВ, 2000. – Вип. 5. – С. 316.

9. **Гранчак Т.** Бібліотечно-інформаційні інновації: ідеї, реалії, перспективи. Звіт про Міжнародну наукову конференцію «Інноваційна діяльність – стратегічний напрям розвитку наукових бібліотек» [Текст] / Т.Гранчак // Бібліотечний вісник. – 2003. – № 6. – С. 10.

10. **Мищак І.** Досвід оперативно-організаційної та методичної роботи щодо інформаційного забезпечення управлінських рішень [Текст] / І. Мищак // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – К. : НБУВ, 2003. – Вип. 11. – С. 73.

11. **Соснін О. В.** Проблеми державного управління системою національних ресурсів з наукового потенціалу України [Текст] / О. В.Соснін : монографія. – К. Інститут держави і права ім. В. М.Корецького НАН України, 2003. – С. 23.

□□ □□□□ □□□□□□□□□□□□

□ . □□□□□□ , □□□□□□□□□□ □□□□

□□□□ □□□□□□□□□□□□ □□ □□□□

Цапок С. Етнoдемографічна картина сучасного світу (енциклопедичне дослідження) / Сергій Цапок ; НАН України, Ін-т регіон. дослідж. – допов. вид. – Л. : ІРД НАН України, 2009. – 490 с.

Ва717825

Синтезовано досвід з вивчення етнoдемографічної ситуації у світі. Подано короткий огляд усіх наявних етносів ремної кулі або їх об'єднань, розділених за окремими групами і сім'ями. Наведено опис кожної етнічної одиниці (чисельність, основні території розселення, мова, наявність чи відсутність літератури, характер писемності тощо). Чисельність етносів подано станом на середину 90-х років ХХ ст. Стосовно багатьох народів використано матеріали перепису населення України 2001 р., Російської Федерації – 2002 р., інших країн на пострадянському просторі – початку нинішнього тисячоліття. Видання супроводжене додатком про чисельність народів світу за мовними сім'ями і групами (тис. осіб) та переліком основних етнoнімів.

Львівщина державницька : інформ. довід. з питань внутр. політики / Львів. обл. держадмін., Упр. з питань внутр. політики. – Л. : Каменяр, 2009. – 415 с.

Вс 48158

Довідник містить нормативні документи, які регулюють внутрішню політику органів влади в Україні, зокрема на регіональному рівні, у тому числі на Львівщині.

Матеріал згруповано за розділами: законодавство з питань політичного життя; нормативно-правові документи, що регулюють діяльність у сфері збереження національної пам'яті та увічнення жертв воєн, голодоморів та політичних репресій; політикум Львівщини (містить довідкову інформацію про обласні організації політичних партій, відомості про результати голосування на останніх парламентських виборах); нормативно-

правові документи, що регулюють діяльність у сфері етнонаціональної політики; правове та організаційне регулювання діяльності управління з питань внутрішньої політики Львівської облдержадміністрації та відповідних відділів у районах і містах. Інформацію подано станом на 1 лютого 2008 р.

Дошкільна освіта як складова системи безперервної освіти України (1991–2006) : наук.-допом. бібліогр. покажч. / АПН України, ДНПБ України ім. В.О.Сухомлинського, Ін-т пробл. виховання, Наук. б-ка НПУ ім. М.П.Драгоманова ; упоряд.: Л.О.Пономаренко [та ін.] ; наук. ред. П. І. Рогова ; наук. консультант О.Л.Кононенко ; бібліогр. ред. Л.О.Пономаренко. – К. : Вид-во Нац. пед. ун-ту ім. М.П.Драгоманова, 2009. – 148 с.

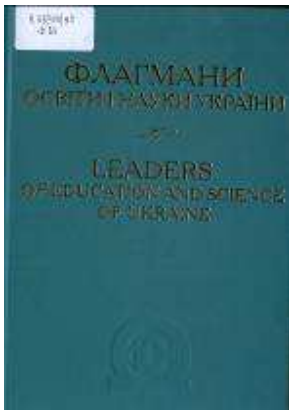

Со28877

Висвітлено нормативно-правову базу України з дошкільної освіти, історію її розвитку, відомості щодо організації навчально-виховного процесу в дошкільних навчальних закладах за моделлю, орієнтованою на особистість. Представлено психолого-педагогічні основи розвитку дитини дошкільного віку, спеціальні умови виховання та навчання дітей із вродженими й набутими вадами тощо. Розкрито взаємозв'язок між сім'єю і дошкільним закладом, питання домашнього та сімейного виховання, якість діяльності дошкільних закладів, підготовку та підвищення кваліфікації працівників дошкільної сфери.

Матеріал згруповано у десяти розділах: нормативно-правове та організаційно-методичне забезпечення системи дошкільної освіти України; становлення і розвиток дошкільної педагогіки як науки; зміст дошкільної освіти; програмно-методичне забезпечення діяльності дошкільних закладів України; наступність та перспективність у вихованні та навчанні дітей дошкільного та молодшого шкільного віку; навчання та виховання дітей дошкільного віку з особливими потребами; виховання дитини дошкільного віку в родині; психолого-педагогічні основи розвитку дитини дошкільного віку; управління в системі дошкільної освіти; професійна підготовка педагогічних кадрів галузі та підвищення кваліфікації. Завершує видання іменний покажчик. До покажчика включено документи, опубліковані у 1991–2006 рр.

Флагмани освіти і науки України : кращі освітяни та науковці України = Leaders of education and science of Ukraine : the best pedagogues and scientists of Ukraine : довід.- біогр. вид. / упоряд.: Галина Іванівна Захарченко, Роман

Васильович Захарченко ; голов. ред. Антоніна Бовсунівська ; ред. Ірина Огієнко ; пер. на англ. Павло Бовсунівський. – К. : Укр. вид. центр «Галактика-С», 2009. – 352 с.

Со 28880

Опубліковано інформацію про історію і сьогодення дошкільних навчально-виховних, загальноосвітніх, позашкільних, професійно-технічних, вищих і наукових установ, органів управління і контролю освітою і наукою, їхній рівень науково-практичної підготовки. Представлено кращих представників у сфері освіти і науки України, подано матеріали про освітянські і наукові колективи, які своєю звитяжною працею зміцнюють інтелектуальний потенціал України. Видання супроводжено англійським перекладом, оформлено роботами професійних фотомитців та фотоматеріалами архівів установ, представлених у довіднику.

Ушанування 90-річчя від дня народження Василя Сухомлинського : наук.-допом. бібліогр. покажч. / АПН України, Укр. асоц. В.Сухомлинського, ДНПБ України ім. В.О.Сухомлинського ; упоряд. Л.М.Заліток ; наук. ред. П. І. Рогова. – К. : Четверта хвиля, 2009. – 96 с.

Ва 718753

У бібліографічному покажчику представлено бібліографію праць В.О.Сухомлинського, дослідження вітчизняних і зарубіжних учених про життя й діяльність педагога, що були видані до 90-річчя від дня його народження.

Матеріали згруповано за розділами: твори В.О.Сухомлинського; документи про В.О.Сухомлинського, де подано наукові дослідження його педагогічної спадщини, педагогічні читання, наукові конференції, семінари, спогади та нотатки про видатного педагога; бібліографічні видання. Подано іменний, географічний покажчики та додаток «Заходи з відзначення 90-річчя від дня народження В.О.Сухомлинського в Україні у 2008 році».